

φωναί ἀπλῶς ὑποστηρίζουν τὴν μελωδίαν αὐτήν. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἁρμονία εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ εἶνε μονότονος. Εἰς τὴν ἀντίστιξιν κάθε μία φωνὴ ἀκολουθεῖ διάφορον μελωδίαν, δυνατὸν δὲ καὶ τὸ ὄργανον νὰ προσθέτῃ εἰς ταῦτα καὶ τὴν ἰδίαν του μελωδίαν. Ἡ ὠραιότης τῆς μουσικῆς προέρχεται ἐκ τῆς ἀμοιβαίας σχέσεως τῶν διαφορῶν τούτων μελωδιῶν κατὰ τὰς ποικίλας αὐτῶν ἀντιθέσεις. Οὕτω καὶ τὸ Ἄγαθόν, κατὰ τὸν Πλάτωνα, προβάλλει ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῶν ἐναντίων. Ἐπὶ πλέον ἐκάστη μελωδία ἔχει τὸ ἰδιαίτερον αὐτῆς θέμα, τὸ δὲ σχέδιον τοῦ συνόλου εἶνε ἡ ἀντίθεσις τῶν καθ' ἕκαστον θεμάτων. Οὕτω ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ εἰς τὴν πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος, ὅπου ἕκαστον ἄτομον ἔχει τὴν μοναδικήν του λειτουργίαν, τὴν ὁποίαν ἐκπληροῖ τελείως. Τὸ σχέδιον τῆς πολιτείας δὲν καταρτίζεται ἀνεξαρτήτως, ὥστε κατόπιν νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστον μελῶν ἄλλὰ τὸ σχέδιον εἶνε αὐτὴ αὕτη ἡ ἀντίθεσις.

Ἐπίσης ὡς καὶ ἄλλαι σημαντικαὶ διαφοραὶ μεταξὺ τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς ἀντιστίξεως. Εἰς τὴν ἁρμονίαν ἡ μουσικὴ ἀποτελεῖται οὕτως εἰπεῖν ἀπὸ «ὄγκους»· ἕκαστος φθόγγος μὲ τοὺς ὑποστηρίζοντας αὐτὸν φθόγγους ἀποτελεῖ μίαν μονάδα, ἡ δὲ μουσικὴ εἶνε μία σειρά συγχορδιῶν. Εἰς τὴν ἀντίστιξιν, τὴν μονάδα ἀποτελεῖ οὐχὶ ἡ συγχορδία, ἀλλὰ ἡ μελωδία, ἡ δὲ ἀντίθεσις εἶνε τοιαύτη μεταξὺ μιᾶς συνεχοῦς μελωδίας πρὸς μίαν ἄλλην συνεχῆ μελωδίαν. Κατὰ ταῦτα, ἡ μονὰς εἶνε σύνθετος. Καθ' ὅμοιον τρόπον, εἰς τὴν ἰδεώδη πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος, τὸ κράτος ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄτομα, ἕκαστον τῶν ὁποίων εἶνε καὶ αὐτὸ ἓνα μικρότερον κράτος ὡς ἐκ τοῦ ὅτι περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῷ μίαν πολιτείαν. Ἐκαστον ἄτομον εἶνε ἓνα σύνθετον ὄλον, τὸ δὲ σχέδιον τοῦ ἀπολύτου ὄλου εἶνε κατασκευασμένον ἐκ τῶν ἀντιθέσεων τῶν καθ' ἕκαστον σχεδίων.

* * *

IV. Προηγουμένως εἰδικεύσαμεν τὴν ἔννοιαν τῆς αὐταρκείας διὰ τῆς ἐννοίας τῆς πληρότητος· ἤδη θὰ πρέπει νὰ εἰδικεύσωμεν τὴν πληρότητα διὰ τοῦ Μήτρου, τὸ ὅποιον μέτρον καταλαμβάνει τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα εἰς τὸν κατάλογον τῶν τελειοτήτων (Φιλ. 66 Α). Κάτι τὸ ἀπλῶς πλήρες δὲν εἶνε παρὰ ἓνα σύμφυρμα· τὸ πλήρες εἶνε

ἀνάγκη νὰ ὀλοκληρωθῆ εἰς ὅλον· ἡ δὲ ἔννοια τοῦ Μέτρου ἢ τῆς Ἀρμονίας εἰσάγει τὴν διαφορὰν μεταξὺ ἑνὸς ὅλου καὶ μιᾶς κλάσεως. Ἐὰν περιορισθῶμεν εἰς τὴν πληρότητα, δὲν θὰ μᾶς εἶνε δυνατόν νὰ διακρίνωμεν τὸν φιλόσοφον ἀπὸ τὸν δημοκρατικὸν ἄνθρωπον. Ὁ βίος τοῦ δημοκρατικοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἓνα πλήρες· μάλιστα αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποτελεῖ τὸ διακριτικὸν αὐτοῦ σημεῖον. Ἰκανοποιεῖ κάθε μίαν τοῦ ἐπιθυμίας καὶ κάθε μίαν τοῦ ἀνάγκην — τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀσχοληθῆ μὲ τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ πῖη, τὸ ἐλατῆριον τοῦ κέρδους καὶ τὸ ἐλατῆριον τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας (Πολιτ. 561 C, D). Ὁ δημοκρατικὸς ἄνθρωπος εἶνε ἀνίκανος νὰ εἴπῃ «ὄχι» εἰς οἰανδήποτε παρόρμησιν εἴτε ἐσωτερικὴν εἴτε ἐξωτερικὴν. Ἡ ἀνικανότης τοῦ ὅμως αὕτη δὲν τοῦ προσδίδει τὴν ἰδιότητα οὔτε τοῦ ἰσχυροῦ οὔτε τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου. Ἐχει πληρότητα, τοῦ λείπει ὅμως ἡ ὀλοκλήρωσις. Ἡ ἔλλειψις αὕτη τῆς ὀλοκληρώσεως φέρει εἰς ἐσωτερικὴν διαμάχην καὶ τελειωτικῶς εἰς ἐσωτερικὴν πτώχευσιν. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς στερεῖται ὀργανώσεως τῶν παρορμήσεών του· δὲν ἔχει μέτρον εἰς τὴν ἱκανοποίησίν των, οὔτε προσαρμογὴν εἰς τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον. Ἐνα μῖγμα («σύγκρασις»), τὸ ὁποῖον στερεῖται μέτρου καὶ ἀναλογιῶν εἶνε καταδικασμένον νὰ καταστρέψῃ τὰ συστατικὰ αὐτοῦ στοιχεῖα καὶ κατὰ πρῶτον λόγον αὐτὸ ἑαυτό· διότι τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἀποτελεῖ μῖγμα ἀλλὰ εἶνα ἄτακτον σύμφυγμα» (Φιλ. 64 D, E).

Ἡ πληρότης εἶνε ἡ ἔννοια τῶν πολλῶν· ἐνῶ τὸ σύνολον, ἡ ἡ ὀλοκλήρωσις εἶνε ἡ ἔννοια τοῦ ἑνός. Τὰ γένη ἀναμιγνύονται ἀναμεταξύ των· τὰ ἄτομα ζοῦν ὁμοῦ εἰς μίαν πολιτείαν. Κατὰ ταῦτα ὑπάρχουν συνδυασμοὶ τόσον τῶν εἰδῶν ὅσον καὶ τῶν καθ' ἕκαστον, ἡ δὲ σχέσις τοῦ συνδυασμοῦ πρὸς τὰ μέλη του εἶνε ἡ σχέσις τοῦ ὅλου πρὸς τὰ μέρη του. Οἰοσδήποτε ὀρισμός, π. χ. «ἄνθρωπος» ἢ «δικαιοσύνη» περιγράφει ἓνα τοιοῦτον συνδυασμὸν πολλῶν γενῶν τὰ ὁποῖα ἀναμιγνύονται τὸ ἓν μὲ τὸ ἄλλο εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποτελέσουν ἓν ὀρισμένον ὅλον. Οὕτω ἔχομεν μίαν ἀνάμιξιν γενικῶν ἐννοιῶν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ὀρισμοῦ τῆς ἀλιευτικῆς ὡς κτητικῆς τέχνης, πραγματοποιουμένης βίᾳ, καὶ συντελουμένης διὰ τῆς θηρεύσεως ζώων ζώων ὑπὸ τὸ ὕδωρ, εἴτε δι' ἀγκίστρων, εἴτε διὰ κτυπημάτων εἴτε μὲ

τὸ καμάκι καθ' ὠρισμένον τρόπον (Σοφ. 221 Β). Ὁμοίως δὲ ἔχομεν ἀνάμιξιν καθ' ἕκαστον ἀνθρώπων εἰς μίαν πόλιν συνεπεία τῆς ὁποίας τὰ διάφορα ἄτομα ἔχουν ἀνάγκη τὰ μὲν τῶν δέ.

Ἐνας τοιοῦτος συνδυασμὸς εἶνε περιορισμένος· κατ' ἀνάγκη θὰ περικλείει ὅπως καὶ θὰ ἀποκλείει. Ἐπίσης εἰς ἓνα τοιοῦτον συνδυασμὸν ὑπάρχει μία ἀρμυρία ἐξάρτησις τῶν μερῶν· συνεπῶς τοιοῦτος συνδυασμὸς εἶνε ἓνας ὀργανισμὸς εἰς τὸν ὁποῖον τὰ ὄργανα προϋποθέτουν τὰ μὲν τὰ δέ καθὼς καὶ τὸ ὅλον. Ἡ ἔννοια τῆς ἀρμονίας εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἔχει σημαντικὴν σπουδαιότητα· ὑπάρχει προσαρμογὴ τοῦ ἑνὸς μέρους εἰς τὸ ἄλλο. Ἡ προσαρμογὴ αὕτη ἐρμηνεύεται μαθηματικῶς ὡς ἀναλογία. Εἰς τὸν Γοργία ὁ Πλάτων ὁμιλεῖ περὶ τῆς «τάξεως» ἐκείνης ἣ ὁποία συνέχει οὐρανὸν καὶ γῆν, θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, καὶ περιγράφει αὐτὴν ὡς γεωμετρικὴν ἰσότητα (507—8). Μὲ μίαν λέξιν, τὸ μέτρον, καὶ τῇ ἀληθείᾳ τὸ ἀγαθόν, εἶνε γεωμετρικαὶ ἔννοιαι, μαθηματικαὶ ἀναλογίαι.

Ἡ ἀρμονία εἶνε καθ' ἕκαστον ἀρμονία δηλαδή σχέσις μεταξὺ καθ' ἕκαστον πραγμάτων. Ὅπως ὑπεδείξαμεν ἀνωτέρω, τὸ ἀγαθὸν εἶνε πληρότης ἣ ὁποία περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ τόσον τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν ὅσον καὶ τὸν τῶν καθ' ἕκαστον πραγμάτων. Τὸ ἀγαθὸν δὲν εἶνε ὠρισμένον τι ἀγαθὸν ἐνόσω δὲν προσδιορίζωμεν τὰς εἰδικὰς ὀντότητας καὶ τὰς εἰδικὰς περιστάσεις πρὸς τὰς ὁποίας εἶνε τοῦτο προσηρμοσμένον κατὰ τρόπον εἰδικόν, συμφώνως πρὸς μίαν γενικὴν ἀρχήν. Τὸ ἀγαθὸν εἶνε τὸ κατάλληλον τὸ «καίριον», τὸ δίκαιον. Ἡ ἠθικότης δὲν εἶνε ζήτημα παραγγελμάτων· ἣ δικαιοσύνη δὲν εἶνε κανὼν συμπεριφορᾶς ποὺ πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνεται ὁμοιομόρφως. Ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς ἓνα ἀλγεβρικὸν τύπον τοῦ ὁποίου ἣ ἔκφρασις ποικίλλει ἀναλόγως τῶν διαφόρων τιμῶν αἱ ὁποῖαι δίδονται εἰς τὰς μεταβλητάς. Δὲν ὑπάρχει ἀγαθὸν ἐν γένει· ἕκαστον προῖον τέχνης καὶ ἕκαστον ζῶν πρᾶγμα ἔχει τὴν ἰδιάζουσαν εἰς αὐτὸ φύσιν καὶ τὴν εἰδικὴν εἰς αὐτὸ ἀγαθότητα (Πολιτ. 355 C, 441 E., Γοργ. 506 C). Ἡ ἀρετὴ μιᾶς μαχαίρας εἶνε νὰ κόπῃ· ἣ ἀρετὴ μιᾶς χειρὸς εἶνε νὰ χειρίζεται. Ἡ ἀγαθότης τοῦ ἀνθρώπου περιλαμβάνει καὶ τὴν φρόνησιν, ἣ τοῦ κυνὸς δὲν τὴν περιλαμβάνει. Ἡ ἀκριβέστερον, ὑπάρχει ἓνα γενικὸν ἀγαθὸν καὶ ἓνα καθ' ἕκαστον ἀγαθόν. Τὸ ἀγαθὸν ὅλων ἐν γένει τῶν πραγμάτων

των εἶνε ἢ αὐτάρκεια, ἢ πληρότης, τὸ μέτρον· ἀφ' ἑτέρου ὅμως τὸ ἀγαθὸν ἐκάστου πράγματος εἶνε διάφορον ὡς ἐκ τοῦ ὅτι αἱ γενικαὶ ἐκεῖναι συνθῆκαι παράγουν διάφορα ἀποτελέσματα ἐφ' ὅσον ἐφαρμόζονται εἰς διαφόρους περιπτώσεις. Σεῖς ὅσον καὶ ἐγὼ εἶνε ἀνάγκη νὰ συμμορφωθῶμεν πρὸς τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀρμονίας· τὸ ὑπόδειγμα ὅμως τῆς συμπεριφορᾶς τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπιβάλλει αὐτὸ τὸ ἰδεῶδες δὲν εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τοὺς δύο μας, εἰὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν διαφορὰν τῶν φύσεων καὶ τῶν συνθηκῶν μας. Κατὰ ταῦτα τὸ ἀγαθὸν εἶνε ἀπόλυτον ἀλλὰ συγχρόνως καὶ σχετικόν· εἶνε τὸ ἀγαθὸν *simpliciter*, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὸ ἀγαθὸν μου (Πολιτ. 352 E, 353 A, B).

Εἰς ἐνίσχυσιν τῶν ἄνω λεχθέντων θὰ παραθέσωμεν χωρία ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος. Ὁ ἐμπειρικὸς ἰατρὸς ὀρίζει φάρμακα κατάλληλα διὰ μίαν δεδομένην ἀσθένειαν ὑπὲρ ὅλων τῶν καθ' ἕκαστον ἀσθενῶν· καμμιά φορὰ μάλιστα κατάλληλα δι' ὅλων τῶν εἰδῶν τῆς ἀσθενείας. Ὁ ἐπιστήμων ὅμως ἰατρὸς λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τοῦ ποῖος εἶνε ὁ ἀσθενής, ποία εἶνε ἡ ἀσθένεια, πότε πρέπει νὰ δώσῃ τὸ φάρμακον καὶ εἰς ποίαν ποσότητα (Φαιδρ. 286 B, 272 A). Ὁ καλῶς κατηρτισμένος διαιτολόγος ὀρίζει τὴν τροφήν ἔχων ὑπ' ὄψιν τοῦ τὸν τρόπον καθ' ὃν αὕτη θὰ πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπό τινος, καὶ μὲ ποίαν σάλτσαν καὶ εἰς ποίαν κατάστασιν, καὶ ὑπὸ ποίων ἀνθρώπων εἰς ποίαν κατάστασιν εὕρισκομένων (Νόμοι 638 C). Ἡ φύσις ἐπρόβλεψε διὰ δύο πηγὰς ἀπὸ τὰς ὁποίας ῥέουν αἱ ἡδοναὶ καὶ αἱ λύπαι· ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος χρησιμοποιοεῖ τὰς πηγὰς ταύτας εἰς τὸν κατάλληλον χρόνον καὶ τόπον καὶ εἰς τὰς καταλλήλους ποσότητας (Νόμοι 636 D). Κατὰ ταῦτα ἡ φρόνησις ἔγκειται εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ μέτρου. Τὸ σπουδαιότερον ὅλων τῶν σχετικῶν πρὸς τὰ ἄνωτέρω χωρίων εἶνε φυσικῶ τῷ λόγῳ ἡ συζήτησις περὶ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ βασιλέως εἰς τὸν Πολιτικὸν (294 B ἐπ.). Ὁ κατὰ δεύτερον λόγον καλλίτερος βασιλεὺς κυβερνᾷ ἐπὶ τῇ βάσει νόμων οἱ ὁποῖοι ἐπιβάλλουν τὴν αὐτὴν συμπεριφορὰν εἰς ὅλους τοὺς πολίτας· ἐνῶ ὁ ἄριστος τῶν βασιλέων ἐξετάζει λεπτομερῶς ἐκάστην εἰδικὴν περίπτωσιν, ποιήτων τὴν ἀπόφασίν του διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν σύμφωνον πρὸς τὰς συνθήκας ἐκάστης συγκεκριμένης περιπτώσεως. Φρόνησις εἶνε τὸ νὰ ἐμβαθύνῃ κανεὶς εἰς τὰς λεπτομερείας. Μὲ μίαν λέξιν τὸ ἀγαθὸν

εἶνε σχετικὸν πρὸς τὸν συγκεκριμένον παράγοντα, πρὸς τὸν συγκεκριμένον ἀσθενῆ, πρὸς τὸν χρόνον, τὸν τόπον, τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας καὶ καθ' ἑξῆς.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀριστοτέλης κατηγοροῦσε τὸν Πλάτωνα ὅτι δέχεται ἓνα ἀγαθὸν τὸ ὁποῖον εἶνε συγχρόνως χωριστὸν καὶ γενικὸν (Ἠθικὰ Νικομ. Βιβλ. Ι, κεφ. VI), διὰ τοῦτο εἰμῶθα ἠναγκασμένοι νὰ ἐπαναλάβωμεν πρῶτον μὲν ὅτι κατὰ τὸν Πλάτωνα δὲν ἔχομεν μίαν ἀρχὴν τοῦ ὅλου, καθωρισμένην πρὶν ἀπὸ τὰ μέρη καὶ ἐπιβαλλομένην ἀκάμπτως εἰς αὐτά. Τὸ ὅλον δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἐκουσία προσαρμογῆ τῶν μερῶν πρὸς ἄλληλα· εἶνε τὸ σχέδιον τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῶν ἰδιαιτέρων αὐτῶν φύσεων. Δεύτερον δέ, ὅτι δὲν εὐρίσκωμεν εἰς τὸν Πλάτωνα ἓνα γενικὸν τύπον ὁ ὁποῖος νὰ διαγράφη ἀκριβῶς, ὅπως θὰ ἔπραττε ὁ νόμος μιᾶς πολιτείας, τὶ εἶνε δίκαιον ἢ ἀδίκον, καλὸν ἢ κακὸν δι' ἑκάστην περίπτωσιν. Ἐχομεν γενικότητα τῆς ἀρχῆς μὲ ποικιλίαν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς.

Διὰ νὰ εἶνε πλήρη ὅσα εἶπομεν περὶ μέτρου εἶνε ἀνάγκη νὰ συμπληρώσωμεν τὴν ἔννοιαν τῆς ὀλοκληρώσεως διὰ τῆς ἐννοίας τῆς ὑποταγῆς. Τὸ ζήτημα εἶνε πῶς θὰ διακρίνομεν τὸν φιλόσοφον ἀπὸ τὸν τύραννον. Ὁ τελευταῖος οὗτος εἶνε τελείως ὀλοκληρωμένος· ὅλα του τὰ πάθη εἶνε ὑποτεταγμένα εἰς ἓνα κυριαρχοῦν πάθος. Εἶνε ἰσχυρὸς ἐκεῖ ὅπου ὁ δημοκρατικὸς ἄνθρωπος εἶνε ἀσθενής. Καμμίας ἡδονῆς τὸ δέλεαρ δὲν κάμνει νὰ παρεκκλίνῃ τῆς προθέσεώς του τὸν τυραννικὸν ἄνθρωπον. Εἶνε ἐκτάκτως εὐφυής, διὰ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ μεταχειρίζεται τὴν λογικὴν διὰ νὰ αὐξήσῃ τὴν δυνάμιν του καὶ διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὰς πράξεις του εἰς τοὺς ἄλλους καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Κατὰ ταῦτα ἡ θέσις τῆς λογικῆς εἰς τὸ βασίλειόν του θὰ εἶνε ἡ τοῦ ὀπαδοῦ. Ἡ τοιαύτη ὅμως δύναμις δὲν εἶνε ἀγαθότης. Ἡ ὀλοκλήρωσις ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ τυραννικοῦ ἀνδρὸς δὲν εἶνε «σύμφωνος πρὸς τὴν φύσιν» (Πολιτ. 444 D). Ἡ ὀλοκλήρωσις δὲν πρέπει νὰ γίνεται εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε· ὁ συρφετὸς τῶν ἐπιθυμιῶν θὰ πρέπει νὰ ὀργανωθῇ καθ' ἓνα εἰδικὸν τύπον τάξεως εἰς τρόπον ὥστε νὰ κυβερνᾷ ἡ λογικὴ καὶ νὰ ὑπακούουν αἱ ὀρμαί· εἰς τὸν τυραννικὸν ὅμως ἄνδρα ἡ τάξις αὐτὴ ἀντιστρέφεται. Κατὰ τὸν Πλάτωνα, δὲν θὰ ἦτο ἐπιτετραμμένον εἰς τὰς κατωτέρας τελειότητας νὰ

εἰσέλθουν εἰς τὸ ὀλικὸν μῖγμα εἰ μὴ μόνον ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι ἡ ἀνωτάτη τελειότης θὰ περιλαμβάνεται ἤδη ἐν αὐτῷ (Φίλ. 63 A) καὶ προφανῶς θὰ καταμβάνει τὴν ἀρμόζουσαν εἰς αὐτὴν θέσιν τοῦ βασιλέως. Τὸ κατώτερον ἀγαθὸν δὲν ἔχει ἀξίαν καθ' ἑαυτό, ἀλλὰ μόνον ἔμμεσον καὶ παράγωγον τοιαύτην ὡς ἐκ τοῦ ὅτι συμπαρίσταται μὲ τὸ ὑψιστον ἀγαθόν, καὶ ἐπειδὴ παρέχει εἰς αὐτὸ πεδίου δράσεως. «Ὅποιος ἀποκτᾷ τὰ μεγαλειότερα ἀποκτᾷ καὶ τὰ μικρότερα, εἰ δὲ μὴ στερεῖται καὶ τῶν δύο» (Νόμοι 631 B).

Ἔχομεν, κατὰ ταῦτα, ὀλοκλήρωσιν τῶν μερῶν εἰς μιάν πληρότητα τόσον ὀρισοντίως ὅσον καὶ καθέτως· τόσον κατὰ τὴν ἰδέαν ὅσον καὶ ὡς ὀλοκλήρωσιν τῶν καθ' ἕκαστον. Ὅταν ἓνα ὄλον εἶνε κατὰ τοιοῦτον τρόπον τεταγμένον, ἔχει ὠραιότητα. Μὲ μιάν λέξιν τὸ κάλλος καθορίζεται διὰ τοῦ μέτρου.¹⁾

Θὰ ἀπετέλει παρανόησιν τὸ νὰ θεωρήσωμεν τὴν τετράδα (ἀξιον ἐπιθυμίας, αὐτάρκεια, πληρότης καὶ μέτρον) ὡς ἓνα ὀρισμὸν τοῦ Ἀγαθοῦ. Τὸ Ἀγαθὸν εἶνε ἀπλοῦν καὶ δὲν ἐπιδέχεται ὀρισμὸν, κατὰ συνέπειαν δὲν ἔγκειται εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα στοιχεῖα· κατ' οὐσίαν μάλιστα δὲν μᾶς ἐπιτρεπέεται κυριολεκτοῦντες νὰ εἴπωμεν ὅτι συνίσταται εἰς ὅ,τι δήποτε. Ἐπὶ παραδείγματι ἡ πρότασις ὅτι ἡ αὐτάρκεια εἶνε ἀγαθόν, εἶνε συνθετική. Μὲ ἄλλας λέξεις τὸ ὅτι ἀπηριθμήσαμεν τὰ ἄνω μνημονευθέντα χαρακτηριστικὰ δὲν σημαίνει ὅτι ἠθελήσαμεν νὰ ἀναλύσωμεν τὸ Ἀγαθόν. Τὰ χαρακτηριστικὰ μεταλαμβάνου τοῦ Ἀγαθοῦ. Ἡ σχέσις των πρὸς τὸ Ἀγαθὸν εἶνε ἡ τῆς συγκεκριμένης περιπτώσεως πρὸς τὴν οὐσίαν. Ὅσον ὀλίγον λοιπὸν συνιστᾶται μία γενικὴ ἔννοια ἀπὸ τὰς συγκεκριμένας περιπτώσεις ἄλλο τόσον ὀλίγον συνιστᾶται καὶ ἡ ἰδιότης τοῦ ἀγαθοῦ ἀπὸ τὰ παραδείγματά της. Ἀς ἀναπτύξωμεν τὴν ἀναλογίαν ἀκόμη περισσότε-

1) Ἔως τώρα ἐπραγματεύθημεν τὰ κατὰ τὴν πρώτην τριάδα: δηλ. τὸ ἀξιον ἐπιθυμίας, τὴν αὐτάρκειαν, καὶ τὴν πληρότητα ὡς χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον τοῦ ἀγαθοῦ. Ἀπὸ τὴν δευτέραν τριάδα προσεθέσαμεν τὸ μέτρον. Τὰ δύο ἄλλα μέλη τῆς δευτέρας τριάδος εἶνε δυνατόν (ὡς εἴπομεν ἤδη) νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἐπαναλήψεις τῶν χαρακτηριστικῶν τὰ ὅποια ἐμνημονεύσαμεν ἤδη. Οὕτω, ἡ ἀλήθεια εἶνε τὸ πρᾶγματι πραγματικὸν (Σοφιστής 240 B), καὶ ἀποτελεῖ τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς πραγματικότητος ἐν ἀντιθέσει πρὸς ὅ,τι φαίνεται: ἐνῶ τὸ κάλλος εἶνε τὸ μέτρον ὑπὸ τὴν μορφήν του ὡς ἐπιθυμητοῦ.

ρον· εἶνε ἀμφίβολον ἐὰν εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὰ παραδείγματα ἀποδεικνύονται κατάλληλα, ἐὰν, δηλονότι, τὸ Ἄγαθὸν εὐρίσκεται πλήρως εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτά. Τὸ καθ' ἕκαστον ἐνσωματώνει τὴν γενικὴν ἔννοιαν πολὺ ἀτελῶς· δὲν περιλαμβάνει τὴν γενικὴν ἔννοιαν, ἀπλῶς ὑποδεικνύει αὐτήν. Οὕτω λοιπὸν καὶ ἡ τετράς ὑποδεικνύει τὸ Ἄγαθόν, ἀλλὰ τὸ Ἄγαθὸν εὐρίσκεται πέραν αὐτῆς.

Εἶνε ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἀναθεωρήσωμεν τὸ προηγουμένως λεχθὲν ὅτι τουτέστιν ἡ τετράς ἀποιελεῖ τὴν βάσιν τοῦ Ἄγαθοῦ. Τὸ Ἄγαθὸν ἔχει ἐσωτερικὴν οὐσίαν καὶ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ὅ,τιδήποτε. Αἰτέσσαρες χαρακτηριστικαὶ ιδιότητες ἀποτελοῦν τὰ πλεον γενικὰ παραδείγματα ἐκδηλώσεως τοῦ Ἄγαθοῦ. Ἐξ ὅλων τῶν γενῶν εἶνε ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα πλησιάζουν περισσότερο πρὸς τὸ Ἄγαθόν ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι ὅ,τιδήποτε ἄλλο τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς παράδειγμα τοῦ Ἄγαθοῦ τὸ πράττει μόνον δυνάμει τῆς μεθέξεως αὐτοῦ εἰς τὴν τετράδα. Οὕτω λοιπὸν ἡ τετράς εἶνε ὁ ἀναγκαῖος μεσάζων μεταξὺ τοῦ Ἄγαθοῦ καὶ ὅλων τῶν ἄλλων πραγμάτων. Καθ' ὅσον δὲ ἡ τετράς εἶνε βάσις, εἶνε βάσις διὰ τὴν περαιτέρω ἐνσωμάτωσιν τοῦ Ἄγαθοῦ εἰς ὄντοτήτά τινα· ὑπὸ τὴν ἔννοιαν δὲ ταύτην ἡ τετράς εἶνε περίληψις τῶν κριτηρίων διὰ τῶν ὁποίων γίνεται ὁ ἔλεγχος περὶ τοῦ ἐὰν πράγμα τι ἔχει ἀξίαν καὶ ποίου βαθμοῦ.

Εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος ἡ τυπικὴ αἰτία εἶνε παράγωγος προερχομένη ἐκ τῆς τελικῆς αἰτίας. Ἡ τυπικὴ αἰτία τῶν ὄντων εἶνε τὸ Πέρας· εἶναι σημαίνει νὰ εἶνε τι καθωρισμένον καὶ τακτοποιημένον, νὰ εἶνε μία ἐνότης ἐντὸς μιᾶς πολλότητος. Ἡ πρότασις ὅμως αὐτὴ δὲν εἶνε ἀρχικὴ· τὸ εἶναι ὑφίσταται διὰ τῆς τάξεως διότι ἡ τάξις εἶνε τι τὸ Ἄγαθόν.

Μὲ τὰ τέσσαρα αὐτὰ κριτήρια ἀνὰ χειρας μᾶς ἐπιτρέπεται τώρα νὰ ἐρωτήσωμεν· ποῖον ἐκ τῶν πραγματικῶν πραγμάτων ἐνσωματώνει πληρέστερον τὸ Ἄγαθόν; Ἡ ἀπάντησις εἶνε· ὁ Νοῦς. Ὁ Νοῦς ἔχει ἀλήθειαν, κάλλος καὶ μέτρον (Φιλ. 65 D). Ἐπίσης ἔχει καὶ πληρότητα. Ὁ Νοῦς εἶνε μικτόν τι ἐκ τοῦ ταυτοῦ καὶ τοῦ ἑτέρου καὶ τοῦ εἶναι (τὸ ὁποῖον τελευταῖον εἶνε μικτόν τι ἐκ τῶν δύο πρώτων. Τιμ. 35). Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς ἀντικατοπτρίζει ἐν ἑαυτῷ τὸ σύμπαν· εἶνε ἀνάμιξις τοῦ Πέρατος μετὰ τοῦ Ἀπείρου· ἔνωσις τῆς νοήσεως καὶ τῆς

αἰσθήσεως. Ὁ Πλάτων λέγει ὅτι ὁ νοῦς εἶνε «ἀγαθοειδές» (Πολιτ. 509 A), τουτέστιν ὅτι ἔχει τὴν μορφήν τοῦ Ἀγαθοῦ· παραφράζοντες δ' ἔλαφρῶς τὰ λεγόμενά του θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ νοῦς εἶνε ἰσόμορφος πρὸς τὸ ἀγαθόν. Μολαταῦτα, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εἶνε περιορισμένον τι πλήρες (plenum)· στερεῖται τελείας αὐταρκείας (Φιλ. 66 E, 67 A)· ὁ Πλάτων ὅμως ὑποδεικνύει ὅτι ὁ θεῖος νοῦς εἶνε ἀπολύτως ἀγαθός (Φιλ. 22 C).

Ὁ νοῦς ἔχει μόνον ἐμφανίζει πληρότητα ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν του ἀλλὰ εἶνε καὶ τὸ ὄργανον διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ τοιαύτη πληρότης. Εἰς τὸν Φίληβον, ὁ θεῖος νοῦς ταυτίζεται πρὸς τὴν αἰτίαν τῆς ἀναμίξεως· ἐπιτελεῖ τὴν λειτουργίαν νὰ ἀποτυπώνη τὸ Πέρας ἐπὶ τοῦ Ἀπείρου (Φιλ. 27 A, 31 A). Καὶ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἐπίσης εἶνε, κατὰ τρόπον δευτερεύοντα, ὄργανον ἀναμίξεως: εἰς τὴν προᾶξιν τῆς νοήσεως τακτοποιεῖ τὰ καθ' ἕκαστον δεδομένα τῶν αἰσθήσεων ὑπὸ τὰ γένη καὶ τὰς κατηγορίας· εἰς τὴν συμπεριφορὰν θέτει τάξιν εἰς τὰς ὁδοὺς διὰ τῆς λογικῆς· εἰς τὴν τέχνην ἐνσωματώνει τὸ ὑπόδειγμα εἰς τὴν ῥοήν. Ἡ ψυχὴ εἶνε αἰτία τῆς ἀναμίξεως εἴτε διότι δημιουργεῖ ἓνα κόσμον εἴτε διότι γινώσκει αὐτόν.

Ἡ ἀνάμιξις ὅμως εἶνε ἓνα παράδειγμα καθέτου πληρότητος — εἶνε ἢ συνύπαρξις τῶν ἀνωτέρων τελειοτήτων μετὰ τῶν κατωτέρων τοιούτων. Καὶ οὕτω, καθὸ αἰτία τῆς ἀναμίξεως, βλέπομεν ὅτι ὁ νοῦς εἶνε ὄργανον πρὸς πραγμάτων πληρότητος. Θὰ ἠδυνάμεθα δὲ δοκιμαστικῶς νὰ προτείνωμεν τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ὁ νοῦς εἶνε ἢ ἄποισις τοῦ Ἀγαθοῦ ὡς δυνάμεως· εἶνε τὸ Ἀγαθὸν ὅταν ἐνεργεῖ.

Εἰς τὴν εἰκόνα τὴν ὁποῖαν δίδει τοῦ φιλοσόφου, ὁ Πλάτων μᾶς περιγράφει τὸ πῶς ἀντιλαμβάνεται τὸν ἐνάρετον βίον. Ὁ φιλόσοφος ἀγαπᾷ τὴν ἀλήθειαν· παρατηρεῖ ὅμως ἕξ ἴσου καὶ τὸν κόσμον τῶν ἐν τῷ χρόνῳ πραγμάτων. Δὲν διάκειται ἀδιαφόρως οὔτε πρὸς τὸ μικρὸν οὔτε πρὸς τὸ ποταπὸν, μιμούμενος οὕτω τὸν θεὸν ὁ ὁποῖος μεριμνᾷ διὰ τὸ ἐλάχιστον ὅσον καὶ διὰ τὸ μέγιστον τῶν πλασμάτων του (Πολιτ. 485 B, Νόμοι 903 A). Ἡ μεγαλοψυχία εἶνε ἀκριβῶς τὸ νὰ παρατηρῇ κανεὶς τὴν ἀξίαν καὶ τῶν ἐλαχίστων πραγμάτων (Πολιτ. 486 A, B). Ὁ φιλόσοφος ἐπιζητεῖ πάντοτε τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν ὁλοκληρότητα· εἶνε συγχρόνως καὶ θεωρητικὸς καὶ πρακτικὸς.

εἶνε μοναστικὸς ὅσον καὶ κοινωνικὸς· ἐνθουσιώδης ὅσον καὶ κριτικὸς· εἶνε διαλεκτικὸς ἀλλ' εἰς τὰς ὑψίστας αὐτοῦ στιγμὰς εἶνε καὶ ποιητής· ζῆ τὸν βίον τῆς φρονήσεως, συγχρόνως ὅμως περιποιεῖται καὶ τὰς ὁρμὰς του καθ' ὃν τρόπον καὶ ὁ κηπουρὸς ὁ ὁποῖος καλλιεργεῖ τὰ φυτὰ του. Τὸ λογικὸν ἐνεργεῖ οὐχὶ ὡς κατασταλτικὴ ἀλλ' ὡς ἐκφραστικὴ δύναμις ἢ ὁποῖα ὁδηγεῖ τὰς ἐπιθυμίας πρὸς τὴν πληρεστέραν καὶ ἀληθεστέραν αὐτῶν καρποφόρησιν.

Ἐν ἀνάγκῃ εἶνε κατὰ ταῦτα χαρακτηριστικὸς τῆς πληρότητος. Ἡ σπουδαιότερα μομφὴ τοῦ Πλάτωνος κατὰ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὅτι εἶνε οὗτος πολὺ φειδωλός. Καταστέλλει τὰς ἀνωφελεῖς ἀλλ' ἀβλαβεῖς ἐπιθυμίας του. Ὁ ὀλιγαρχικὸς ἄνθρωπος εἶνε ἔχθρὸς τῶν κατωτέρων ὁρέξεων· ὁ φιλόσοφος ὅμως ἔχει πείραν τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν τριῶν μερῶν τῆς ψυχῆς (Πολιτ. 582 B). Εἶνε οὐχ ἥτιον ἀνάγκη γὰρ σημειώσωμεν ὅτι ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν πληρότητα τῆς ἐπιθυμίας εἶνε διαφόρων βαθμῶν· ὑπάρχει διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν τάξιν καὶ ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν. Ὁ Λόγος εἶναι ἀνώτερος καὶ κυβερνᾷ· ὁ φιλόσοφος βασιλεύει ἐπὶ τῶν πολλῶν. Ἡ διακυβέρνησις ὅμως γίνεται διὰ τῆς πειθοῦς (Πολ. 296 ἐπ.). Εἰς τὴν πολιτείαν ὑπάρχει διάχυτος ἢ ἐγκράτεια ἢ ὁποῖα εἶνε μία στάσις ἀμοιβαίων φιλικῶν διαθέσεων μεταξὺ κυβερνώντων καὶ κυβερνομένων (Πολιτ. 443 D). Ἡ διακυβέρνησις βασιζέται ἐπὶ «εὐμενείας» (Νόμοι 723 A) καὶ συγκαταθέσεως. Ὁ δεσμὸς μεταξὺ τῶν μερῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ δὲν εἶνε μηχανικὸς ἀλλὰ ζῶν. Ἐπὶ πλέον αὐτὸ τοῦτο τὸ γεγονός ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη τῆς πειθοῦς, δεικνύει τὴν ὑπαρξίν συγκρούσεως ἢ ὁποῖα προκαλεῖ ὀξυτέραν ἐκδήλωσιν τῆς ἀτομικότητος. Εἰς τὸν Πλάτωνα εὐρίσκομεν τὸ ἰδεῶδες μιᾶς εὐρείας καὶ τακτοποιημένης κοινωνίας, εἴτε πρόκειται περὶ τῆς πόλεως εἴτε πρόκειται περὶ τοῦ ἀτόμου. Τὴν κυβέρνησιν ἔχει ὁ Λόγος καὶ ἡ φρόνησις· τουτέστι α) χωρὶς γενικοῦς νόμους ἀλλὰ διὰ καθ' ἕκαστον ἀποφάσεων εἰς καθ' ἕκαστον περιπτώσεις ἐν συμφωνίᾳ πρὸς θεμελιώδεις ἀρχὰς καὶ β) χωρὶς βίαν ἀλλὰ διὰ τῆς πειθοῦς ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶνε δυνατόν. Ἐχομεν μὲ μίαν λέξιν μίαν κοινωνίαν ἢ ὁποῖα εἶνε αὐτόματος καὶ ὀργανικὴ — εἰς τὸ ἀνώτατον αὐτῆς ὕψος ἢ αὐτὸ τοῦτο μίαν κοινωνίαν χωρὶς πολιτείαν (κράτος).

* * *

Δύο τινὰ ἔχομεν νὰ σημειώσωμεν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀντίληψιν τοῦ Πλάτωνος περὶ τοῦ Ἀγαθοῦ. α) Τὸ Ἀγαθὸν περιγράφεται ἀπὸ τυπικῆς ἀπόψεως, καὶ μάλιστα μαθηματικῶς· εἶνε μία ἀναλογία. Αἱ εἰδικαὶ προσαρμογαὶ εἶνε παραδείγματα μιᾶς γενικῆς καὶ τυπικῆς ἀρχῆς. Τὸ Ἀγαθὸν δὲν εἶνε ἰδιότης γενομένη ἀμέσως ἀντιληπτή· τὸ κάλλος δὲν εἶνε ἀνιληπτὸν διὰ τῶν αἰσθήσεων. Ὁ Πλάτων θεωρεῖ ὅτι ἡ ἀμεσὸς διὰ τοῦ αἰσθήματος ἀντίληψις τῆς ὠραιότητος εἰς τὴν μουσικὴν εἶνε ὑποδεεστέρα τῆς διὰ τῆς ἀναλύσεως κατανόησεως τῆς μουσικῆς ὡς συστήματος ἀρμονιῶν (Πολιτ. 531). Μόλις ὅμως διατυπώσωμεν τὴν παρατήρησιν αὐτὴν εἶνε ἀμέσως ἀνάγκη νὰ τὴν ἀναθεωρήσωμεν. Τὸ Ἀγαθὸν ἐκδηλοῦται τυπικῶς, φανερόνεται ἐν τῷ μέτρῳ, δὲν ταυτίζεται ὅμως καὶ πρὸς αὐτό. Τὸ μέτρον εἶνε τὸ Ἀγαθὸν ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατὸν νὰ κατανοηθῆ ὑπὸ τοῦ Λόγου. Κατὰ τελευταῖον λόγον τὸ ἀγαθὸν εἶνε ἀφατον· ἐφ' ὅσον δὲ κατ' ἀρχὴν εἶνε δυνατὸν νὰ γνωσθῆ, ἀνακαλύπτεται μόνον ἐν τῇ ἐκστάσει. Εἶνε κατὰ συνέπειαν ἀναγκαῖον νὰ διακίρνωμεν μεταξὺ τῆς κατανόησεως διὰ τῆς αἰσθήσεως ἢ ὁποία εἶνε ὑποδεεστέρα τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ τῆς ἀμέσου τοιαύτης ἢ ὁποία εἶναι ὑπερτέρα τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ὁ τελευταῖος οὗτος ἀποτελεῖ ἀπλῆν εἰσαγωγὴν (ἀπλοῦν προανάκρουσμα).

β) Εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος ἡ ἰδέα τοῦ Ἀγαθοῦ εἶνε μόνη εἰς τὸ εἶδος τῆς διαφέρουσα θεμελιωδῶς ἀπὸ ὅλας τὰς λοιπὰς αὐτοῦ ἐννοίας. Ὅλα τὰ ὄντα, ὅλα τὰ εἶδη, ὅλοι οἱ μεταφυσικοὶ παράγοντες, ἐξαιρέσει τοῦ Ἀγαθοῦ, ἀποκτοῦν τὸ εἶναι των διὰ τοῦ περιορισμοῦ. Τὸ πραγματικὸν συνιστᾶται διὰ τῆς ἀρνήσεως. Συνεπῶς πᾶσα οἰαδήποτε ὄντοτης ἀντιτίθεται πρὸς κᾶτι τι ἄλλο. Πάντοτε ὑπάρχει τὸ περισσότερον. Ὅλα τὰ καθ' ἕκαστον πράγματα καὶ ὅλα τὰ γένη, ἕκαστον πρόσωπον καὶ ἕκαστη ἀρετὴ εὐρίσκεται τοποθετημένη εἰς ἓνα γενικὸν περιβάλλον ὑπάρξεων ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται καὶ μὲ τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται εἰς σχέσεις. Κατὰ ταῦτα ἕκαστη ὄντοτης ὑπερβαίνει ἑαυτήν· ὅλαι αἱ ὄντοτητες ἐξαιρέσει μόνον τοῦ Ἀγαθοῦ. Τὸ Ἀγαθὸν εἶνε μία ὁλότης· ἡ φύσις του εἶνε νὰ περικλείη καὶ ὄχι νὰ ἀποκλείη, τὸ δὲ μὴ ὄν τὸ ὁποῖον εἶνε ἀναμεμιγμένον μὲ ὅλα τὰ ὄντα, δὲν ἀναμιγνύεται μὲ τὸ Ἀγαθόν. Τὸ Ἀγαθὸν δὲν ἀναφέρεται εἰς τίποτε ἄλλο

ἐκτὸς τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ ἰδέα τοῦ Ἄγαθοῦ καὶ ἡ ἰδέα τοῦ εἶναι διαφέρουν ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην. Ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι τὸ Ἄγαθὸν δὲν εἶνε ὄν ἄλλ' εἶνε πέραν τοῦ ὄντος καὶ εἶνε ἡ πηγὴ τῶν ὄντων. Ὁ κόσμος εἶνε κατὰ βάσιν διηρημένος εἰς δύο μέρη· ἀπὸ τὸ ἓν μέρος εὐρίσκονται αἱ καθ' ἕκαστον ὀντότητες, εἴτε ἄτομα, εἴτε ἰδέαι ἢ μεταφυσικοὶ παράγοντες, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Θεοῦ. Ὅλα αὐτὰ εἶνε παραδείγματα μιᾶς πληρότητος ἢ ὁποία περιέχει ἐν ἑαυτῇ ἀποκλεισμόν· εἶνε περιορισμέναι πληρότητες (plena). Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εὐρίσκεται ἡ ἀπόλυτος πληρότης ἢ ὁποία εἶνε ἡ ὁλότις τῶν περιορισμένων πληροτήτων (plena)· αὐτὸ δὲ εἶνε τὸ Ἄγαθόν.

Ἴσως νὰ εἶνε δικαιολογημένη μία κριτικὴ ἢ ὁποία θὰ διεικνύετο ὅτι ὁ Πλάτων δὲν κατώρθωσε νὰ δώσῃ μιᾶν ἐπιτυχῆ περιγραφὴν τοῦ Ἄγαθοῦ, ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ ἐθεώρησεν ὅτι περιλαμβάνει τὰ πάντα. Ἐνα ἄγαθόν τὸ ὁποῖον εἶνε τὰ πάντα δὲν εἶνε τίποτε. Παρὰ Πλάτωνι ὅλαι αἱ ἀντιθέσεις ἐμπίπτουν ἐντὸς τοῦ ἄγαθοῦ· εἶνε ἀντιθέσεις μεταξὺ ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων βαθμῶν τελειότητος. Ἐπιπλέον, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐπιθυμοῦν τὸ ἄγαθόν· δὲν ὑπάρχει τόπος διὰ μιᾶν ἐλευθέραν καὶ συνειδητὴν ἀπόκρουσιν τοῦ ἄγαθοῦ ὡς τοιούτου· δὲν ὑπάρχει τόπος διὰ μιᾶν σύγκρουσιν μεταξὺ μιᾶς καλῆς καὶ μιᾶς κακῆς ἐπιθυμίας. Εἶνε δὲ δυνατὸν νὰ γεννηθῇ ζήτημα μήπως ὁ Πλάτων ἀπώλεσε τὸ ἄγαθόν μετὰ τὸ νὰ εὐρύνη τὴν ἐννοιάν του.

Τὸ Ἄγαθὸν ὡς ἀρχὴ Ὀντολογικῆ.

Τὸ νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ Ἄγαθόν ἀποτελεῖ γνώμονα ἰσοδυναμεῖ μετὰ τὸ νὰ ἀποκαλύψωμεν μέρος μόνον τῆς φύσεώς του. Τὸ Ἄγαθόν εἶνε δύναμις. Δὲν εἶνε ἀπλῶς ἓνα μέτρον πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ κρίνωμεν τὰ πράγματα· εἶνε ἐπίσης καὶ αἰτία τῆς ὑπάρξεως· εἶνε ἀρχὴ τόσο ἀξιολογικῆ ὅσον καὶ ὄντολογικῆ. Αἱ δύο αὗται ἀπόψεις συμβαδίζουν. Τὸ ἰδεῶδες εἶνε μία δύναμις ἢ ὁποία ὑποτάσσει τὸν κόσμον εἰς τὸ σχέδιόν της· ἢ τελειότης γεννᾷ τὴν ἰδίαν ἑαυτῆς πραγματοποίησιν. Τὸ Ἄγαθόν εἶνε δημιουργικότης.

Ἐπὶ τῆς ἀπορίας αὐτῆς ἀπεχώρισαν ἐντελῶς τὴν ἀξίαν ἀπὸ τῆς ὑπαρξίν, θεωροῦσαι ὅτι τὰ μέτρα ἦσαν ἐστερημένα πάσης ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς φύσεως. Κατ' αὐτὰς τὰς φιλοσοφίας τὸ γεγονός ὅτι μία ὄντοτης εἶνε ἀγαθὴ δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν ὡς πρὸς τὴν ἐμφάνισιν ἢ τὴν ἐπιβίωσίν της. Ἐπάρχει μία ἀμοιβαία ἀδιαφορία μεταξὺ τῶν ἰδεωδῶν καὶ τῶν πραγμάτων. Διὰ τὸν Πλάτωνα τοῦναντίον ἡ διαίρεσις αὕτη δὲν ὑπάρχει. Τὸ ἀγαθὸν εἶνε ἐνεργόν. Ἡ τελειότης εἶνε νόμος τῆς φύσεως ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι τὰ φαινόμενα λαμβάνουν χώραν σύμφωνα πρὸς τὸν κανόνα τοῦ βελτίστου. Ὁ δὲ Πλάτων δὲν ἀρκεῖται εἰς τὸ νὰ ὑποστηρίξῃ μόνον μὲ τὰ λόγια τὴν θεωρίαν αὐτήν. Ὁ Ἀναξαγόρας περιορίσθη νὰ δεχθῆ ὅτι ἡ φύσις κυβερνᾶται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ βελτίστου καὶ ἀμέσως μετὰ τοῦτο ἤρχισε νὰ ἐξηγῆ τὰς λεπτομερείας τῶν φαινομένων ἀνάγων αὐτὰς εἰς τὴν ἐνέργειαν μηχανικῶν αἰτίων. Ἐνῶ ὁ Πλάτων ἐπιμένει ὅτι ἡ φύσις, ὅχι μόνον ὡς σύνολον ἀλλὰ κατ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέρη καὶ κατὰ πᾶσαν αὐτῆς κίνησιν, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀναχθῆ εἰς τὴν μίαν καὶ μόνην πραγματικὴν αἰτίαν, τουτέστιν εἰς τὸ Ἄγαθόν.

α) Τὸ Ἄγαθόν εἶνε αἰτία χωρὶς αὐτὸ τοῦτο νὰ ἔχῃ αἰτίαν· εἶνε ἀπόλυτος αἰτία. β) Τὸ Ἄγαθόν ἐξηγεῖ ὅχι μόνον διατὶ τὰ πράγματα συμπεριφέρονται ὅπως τὸ πράττουν ἀλλὰ καὶ διατὶ ὑπάρχουν πράγματα κατ' ἀρχήν. Παρέχει μίαν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα διατὶ κατ' ἀρχήν νὰ ὑπάρχῃ κόσμος. Ἡ φύσις ὑπάρχει διότι ἡ ὑπαρξις εἶνε καὶ τὸ ἀγαθόν. γ) Πέραν τοῦ ὄρατοῦ κόσμου ὑπάρχει ὁ νοητὸς κόσμος τοῦ ὁποίου ὁ πρῶτος εἶνε ἀντίγραφον. Τὸ Ἄγαθόν, λοιπόν, εἶνε ἡ πηγὴ πάντων τῶν ὄντων (Πολιτ. 509 Β) τῶν ὄρατῶν ὅσον καὶ τῶν νοητῶν. Φυσικὰ ὁ κόσμος τῶν οὐσιῶν δὲν ἔχει ἀρχήν ἐν τῷ χρόνῳ· οὐχ ἦντιον προέρχεται ἐκ τοῦ Ἄγαθοῦ καὶ κατὰ συνέπειαν εἶνε δημιουργημα. δ) Τὸ Ἄγαθόν εἶνε ἡ πηγὴ τοῦ εἶναι ἐν τῇ πληρεσιᾷ τῆς λέξεως, εἶνε αἰτία. Παρέχει τὴν αἰτίαν, τὸ διατὶ τῶν πραγμάτων· ἐπίσης δίδει τὰ τυπικὰ κριτήρια τοῦ εἶναι, ὅποια εἶνε ἡ πληρότης, ἡ αὐτάρκεια, τὸ κάλλος. Καὶ περισσότερο τούτων ἀκόμη, ὁρίζει τὸ εἶναι ὡς τοιοῦτον. Τὸ εἶναι συνιστᾶται διὰ τῆς μεθέξεως αὐτοῦ εἰς τὸ Ἄγαθόν. Εἶναι σημαίνει νὰ εἶνε τι τέλειον, καὶ τοῦτο καὶ μόνον. Ὅσον μεγαλειτέρα εἶνε ἡ τελειότης τόσον μεγα-

λειτέρα εἶνε καὶ ἡ πραγματικότητα. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ βάσανος τῆς πραγματικότητος εἶνε ἡ τελειότης. Ἐὰν ὅμως τὸ εἶναι ὑφίσταται διὰ τοῦ Ἄγαθοῦ, τὸ Ἄγαθὸν δὲν ὑφίσταται διὰ τοῦ εἶναι, ἀλλ' εὐρίσκειται ἐπέκεινα αὐτοῦ.

Εἰς τὸν Πλάτωνα εὐρίσκομεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἴσως ἀποτελεῖ τὴν πρώτην διατύπωσιν τοῦ ὄντολογικοῦ ἐπιχειρήματος καὶ εἰδικῶς ὅταν λέγει ὅτι «ὅπως ὁ ἥλιος εἶνε ἡ αἰτία τῆς γενέσεως τῶν ὀρωμένων πραγμάτων, οὕτω καὶ τὸ Ἄγαθὸν εἶνε ἡ πηγὴ τῆς ὑπάροξεως καὶ τῆς οὐσίας τοῦ γινωσκομένου κόσμου (Πολιτ. 509 Α). Ἡ τελειότης συνεπάγεται τὸ εἶναι. Ἡ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος διδομένη διατύπωσις τοῦ ὄντολογικοῦ ἐπιχειρήματος εἶνε ἀπηλλαγμένη παντὸς ὑποκειμενικοῦ χρωματισμοῦ. Δὲν ἐξάγει τὸ εἶναι ὡς συμπέρασμα ἐκ τῆς ἰδέας, ἀλλ' ἀπλῶς διατυπώνει τὴν ἀποψιν ὅτι ἡ τελειότης εἶνε ὁ ἀναγκαιὸς καὶ ἐπαρκὴς ὄρος τοῦ εἶναι.

Καὶ ἤδη θὰ ἐξετάσωμεν λεπτομερῶς τὰς ἀπόψεις ὑπὸ τὰς ὁποίας τὸ Ἄγαθὸν εἶνε αἰτία τοῦ ὄντος. Ἄς ἀρχίσωμεν μὲ τὸν κόσμον. Κάθε πρᾶγμα γίνεται δι' ἓνα σκοπόν, ἡ δὲ συμπεριφορὰ του κανονίζεται ἐν ἀναφορᾷ πρὸς ἓνα τελικὸν σκοπόν. Τὰ πράγματα ὑπάρχουσι ἐφ' ὅσον εἶνε κατάλληλα διὰ καί τι. Τὸ τοιοῦτον ἀποτελεῖ τὴν διαπίστωσιν τῆς ἀρχῆς τῆς τελεολογίας. Ὁ τελικὸς σκοπὸς πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπουν ὅλα τὰ πράγματα εἶνε ἡ τελειότης (τὸ βέλτιστον, Φαίδων 97 C). Οἱ ἀσπαζόμενοι μηχανικῶς καὶ ὑλιστικῶς θεωρίας «τοποθετοῦν τὴν γῆν ἐν μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ θέτοντες περίε αὐτῆς στρόβιλον» ἢ «θεωροῦν τὴν γῆν ὡς μίαν πλατεῖαν χοάνην στηριζομένην ἐπὶ βάσεως ἀέρος» (Φαίδων 99 C). Πράγματι ὅμως ἡ κατάστασις τῆς γῆς καὶ τῆς σελήνης, ὁ ἥλιος καὶ οἱ λοιποὶ ἀστέρες, ἡ ταχύτης καὶ αἱ περιστροφαὶ των, τὸ σχῆμα τῆς γῆς εἴτε εἶνε πλατὺ ἢ στρογγύλον—ὅλα αὐτὰ κανονίζονται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ βελτίστου. Αἱ τροχιαὶ τῶν ἀστέρων εἶνε κυκλικαὶ διότι ὁ κύκλος εἶνε τὸ κάλλιστον ὄλων τῶν σχημάτων (Τιμ. 33 B). Ἐὐὸ Ἄγαθὸν συνδέει καὶ συγκρατεῖ ὁμοῦ τὰ πάντα.

Ὁ κόσμος εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν ἀκαταπαύστου μεταβολῆς. Ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐρμηνεύεται ὡς ἡ κίνησις ὄλων τῶν πραγμάτων πρὸς τὸ Ἄγαθόν. Ἡ φύσις ἐνεργεῖ διότι τὴν ἔλκει τὸ ἰδεώδες. Ἡ

ἀρχὴ πάσης κινήσεως εἶνε ὁ ἔρως, θεωρούμενος ὡς ὁ πόθος ὅλων τῶν θνητῶν ὄντων νὰ ἀποκτήσουν τὸ Κάλλος. Κατὰ ταῦτα τὸ νὰ γίνεταί τι σημαίνει νὰ γίνεταί ἡ τελειότης καθ' ὃ μέτρον εἶνε τοῦτο δυνατόν εἰς τὸν κόσμον τῶν θνητῶν πραγμάτων. Πρόοδος εἶνε ἡ πραγμάτωσις τῆς ἀξίας· ἡ δὲ ὑταρξίς ἔγκειται εἰς τὴν ἐνσωμάτωσιν τῆς ἀξίας. Καθ' ὃ μέτρον δὲ οἰονδήποτε ἀντικείμενον δὲν ἐπιτυγχάνει νὰ ἐμφανίσῃ ἀξίαν, δὲν ἐπιτυγχάνει καὶ νὰ ὑπάρχῃ.

Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα τὴν ἀποτελεσματικότητα τοῦ Ἀγαθοῦ εἰς τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν ἐξετάζοντες διαδοχικῶς μίαν ἐκάστην ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν ἰδιοτήτων τοῦ Ἀγαθοῦ. α) Ἡ ἀποτελεσματικότης τῆς πληρότητος ἐκδηλώνεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ὁ κόσμος τῶν ἰδεῶν ἀποτελεῖ ἓνα σύνολον τὸ ὁποῖον ἐξαντλεῖ τὴν τάξιν τοῦ νοητοῦ. Ὅλαι αἱ δυναταὶ ἀποχρώσεις τῆς σημασίας ἀντιπροσωπεύονται εἰς τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν. Ὁ νεαρὸς Σωκράτης ὁ ὁποῖος κινούμενος ἀπὸ ἐλατήρια αἰσθηματικῆς φύσεως ἤθελε νὰ περιορίσῃ τὸ πεδῖον τοῦ ὄντος μόνον εἰς ὅ,τι εἶνε εὐγενές, ἐπικρίνεται ἀπὸ τὸν Παρμενίδην. Ὅτιαν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας—λέγει κατ' οὐσίαν ὁ Παρμενίδης—κυριαρχεῖ τοῦ νοῦς καὶ καταλαμβάνει τὴν θέσιν τῶν κατὰ συνθήκην γνώμων, τότε ὁ ἄνθρωπος δὲν περιφρονεῖ τίποτε καὶ εἶνε ἕτοιμος νὰ περιλάβῃ μεταξὺ τῶν οὐσιῶν καὶ τὸν πηλὸν καὶ τὰς τρίχας μαζὺ μὲ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἐγκράτειαν (Παρμ. 130 C—E). Τὸ πεδῖον τῶν ἰδεῶν ἐκτείνεται ἐπὶ ὅλων τῶν γενικῶν χαρακτηριστικῶν ὡς ἐλίσης καὶ ἐπὶ ὅλων τῶν δυνατῶν καθορισμῶν τῶν χαρακτηριστικῶν τούτων.

Θὰ περιλαμβάνει ἄραγε ὁ κόσμος τῶν ἰδεῶν καὶ τοιαύτας τῶν ἰηρητῶν καὶ τῶν κενταύρων καὶ ἄλλων παρομοίων φανταστικῶν ἀντικειμένων; Ὁ γράφων δὲν ἐνθυμεῖται κανένα χωρίον εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος εἰς τὸ ὁποῖον νὰ δίδεται ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο. Ὁ Πλάτων λέγει ὅτι ὅλαι αἱ ἰδέαι ἀντιπροσωπεύονται εἰς τὸν κόσμον. Τὸ τοιοῦτον δυνατόν νὰ σημαίνῃ ἢ ὅτι αἱ ἰδέαι τῶν φανταστικῶν ἀντικειμένων ἀποκλείονται ἀπὸ τὸν νοητὸν κόσμον, ἢ ὅτι τὰ λεγόμενα φανταστικὰ ἀντικείμενα πραγματοποιοῦνται κάπου καὶ κάποτε. Δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ περιορίσωμεν τὸν κόσμον εἰς τὸ τμήμα αὐτοῦ τὸ ὁποῖον γνωρίζομεν, οὔτε εἰς τὸν παρόντα χρόνον.

Αἱ ἰδέαι εἶνε δυνατότητες ἐπιδεκτικαὶ πραγματοποιήσεως εἰς ὅλους τοὺς χρόνους καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ Δεχομένου. Ὁ Πλάτων θεωρεῖ τὰς σκέψεις καὶ τὰς λέξεις ὡς πραγματικότητας, (Σοφ. 260 Α), εἰς ταύτας δέ, ἐφ' ὅσον εἶνε σαφεῖς καὶ καθωρισμέναι, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀντιστοιχοῦν ἰδέαι. Ἐν συμπεράσματι φαίνεται μᾶλλον ὅτι αἱ ἰδέαι τῶν φανταστικῶν ἀντικειμένων εἶνε ἀληθεῖς ἰδέαι, καὶ δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ ἀποτελοῦν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔχει κατὰ νοῦν ὁ Πλάτων ὅταν ὁμιλεῖ περὶ τινῶν ἰδεῶν αἱ ὁποῖαι εἶνε ἐντελῶς χωρισταὶ (Σοφ. 253 D).

β) Ἡ πληρότης τῶν ἰδεῶν δὲν πρέπει νὰ συγγέεται πρὸς τὴν πληρότητα τοῦ ἀπείρου. Ἡ πρώτη εἶνε τελείως διηρθρωμένη· τὰ μέλη τῆς διακρίνονται τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ εὑρίσκονται εἰς καθωρισμένας σχέσεις πρὸς ἄλληλα (ὡς π. χ. ἡ σχέσις μιᾶς κλάσεως περιλαμβανομένης εἰς ἄλλην). Κατὰ ταῦτα ὁ κόσμος τῶν ἰδεῶν εἶνε συγκρότημα. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἡ ἀποιελεσματικότης τοῦ Ἁγαθοῦ ἐκδηλώνεται εἰς μίαν ἄλλην ἀπὸ τὰς χαρακτηριστικὰς του ἰδιότητος — τουτέστι, τὸ μέτρον. Αἱ οὐσίαι συνεπάγονται ἀμοιβαίως ἢ μία τὴν ἄλλην ὑπὸ καταλλήλους περιορισμούς. Ὑπάρχουν συστήματα οὐσιῶν τὰ ὁποῖα πάλιν εἰσέρχονται εἰς περιληπτικότερα συστήματα.

γ) Οἰαδήποτε ἀλήθεια σχετικῶς πρὸς μίαν ἰδέαν εἶνε ἀλήθεια σχετικὴ πρὸς τὸ Ἁγαθόν. Αἱ ἰδέαι ἔχουν ὕπαρξιν μόνον ἐφ' ὅσον μετέχουν τοῦ Ἁγαθοῦ: τὸ ὅποιον σημαίνει ὅτι αἱ ἰδέαι εἶνε ἀξίαι. Τὸ εἶναι τῆς λευκότητος ἔγκειται εἰς τὴν αὐτάρκειαν κλπ. Καὶ μάλιστα ὁ εἰδικὸς χαρακτήρ τῆς λευκότητος ὡς λευκότητος, καὶ ὄχι ὡς μελανότητος, εἶνε μία εἰδικὴ ἀξία. Ἡ οὐσία εἶνε ἓνας κανὼν· ἡ ἰδέα «ἄνθρωπος» περιγράφει τὸν ἰδεώδη ἄνθρωπον. Μὲ μίαν λέξιν ἡ ἰδέα εἶνε ἓνα ἰδεῶδες.

Ὅτι τὸ Ἁγαθὸν εἶνε ἡ πηγὴ τῆς ὕπαρξεως γίνεται καταφανὲς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην οικονομίαν. Ἡ ψυχὴ εἶνε πραγματικὴ δυνάμει τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὸ Ἁγαθόν· καθ' ὃ μέτρον τὰ ἀνθρώπινα ὄντα ὕπάρχουν πραγματικῶς, εἶνε καλὰ καὶ ἀγαποῦν τὸ Ἁγαθόν. Ἡ θεμελιώδης θεωρία τῆς Πολιτείας εἶνε ὅτι οἱ δίκαιοι εἶνε εὐτυχεῖς καὶ οἱ ἄδικοι εἶνε δυστυχεῖς, διότι ἡ δικαιοσύνη εἶνε ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς ἐνῶ ἡ ἀδικία εἶνε ἡ ἀσθένεια αὐτῆς. Εἶνε δυνατόν νὰ κατα-

δειχθῆ ὅτι τὸ ἀξίωμα αὐτὸ ἔπεται ἐκ τῆς ὄντολογικῆς ἀρχῆς. Ἡ ὑγεία ἔγκειται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀπὸ μέρους τῆς ψυχῆς τῆς ἑαυτῆς λειτουργίας. Ἡ λειτουργία τῆς ὅμως (συμφώνως πρὸς τὴν ὄντολογικὴν ἀρχὴν) εἶνε τὸ Ἄγαθόν. Κατὰ ταῦτα τὸ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν λειτουργίαν τῆς καὶ τὸ νὰ ἐκφράσῃ τὸ Ἄγαθόν εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πράγμα. Καὶ περαιτέρω: ἡ ψυχὴ εἶνε μίγμα ἐκ τριῶν μερῶν: λόγου, πνεύματος καὶ ἐπιθυμίας ἐν ὠρισμένῃ ἰσορροπία εὐρισκομένων. Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι ἡ ψυχὴ ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν μέτρον. Ἡ ἰσοδυναμία τῆς ἀρετῆς πρὸς τὴν ὑγείαν καὶ τὴν εὐτυχίαν εἶνε ἡ ἰσοδυναμία τοῦ εἶναι πρὸς τὸ Ἄγαθόν. Κατ' αὐστηρὰν ἀκριβολογίαν τὸ τοιοῦτον δὲν εἶνε ἰσοδυναμία. Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἱκανοποίησις συμβαδίζουν εἰς τὴν παροῦσαν ὅμως σχέσιν ἡ ἀρετὴ ἔρχεται πρώτη ἡ ἀρετὴ δὲν εἶνε ἀγαθὴ ἐπειδὴ εἶνε ἀρεστή· εἶνε ἀρεσιῆ ἐπειδὴ εἶνε ἀγαθὴ. Ὅπως τὸ Ἄγαθόν εἶνε πρότερον τοῦ εἶναι οὕτω καὶ ἡ δικαιοσύνη εἶνε προτέρα τῆς εὐτυχίας.

Ἡ ὑπερβατικὴ φύσις τοῦ Ἄγαθοῦ.

Οὐχ ἦττον ἡ θεωρία ἡ ὁποία ταυτίζει τὸ πραγματικὸν πρὸς τὸ σύμφωνον τῇ ἰδέᾳ φαίνεται νὰ μὴ ἀφίνη θέσιν διὰ τὸν ἠθικὸν ἀγῶνα. Ἐὰν τὸ πραγματικὸν εἶνε τέλειον τότε δὲν ἔχει τίποτε νὰ κατορθώσῃ ἢ πράξις. Δυνάμει τοῦ γεγονότος ὅτι ὑπάρχω εἶμαι καὶ ἀγαθός. Καὶ γενικώτερον, ἡ θεωρία αὕτη φαίνεται νὰ ἀποκλείῃ τὴν κριτικὴν σκέψιν. Τότε μόνον ἡ κριτικὴ ἔχει κῦρος ὅταν οἱ κανόνες καὶ τὰ γεγονότα εἶνε διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ αὕτη ἀντίρροσις εἶνε δυνατὸν νὰ διατυπωθῆ ἐναντίον τοῦ Πλάτωνος ὅσον καὶ ἐναντίον τοῦ Σπινόζα: ὁ Σπινόζα ἀνάγει τὴν τελειότητα καὶ τὸ εἶναι· ὁ Πλάτων ἀνάγει τὸ εἶναι εἰς τὴν τελειότητα. Καὶ οἱ δύο εἶνε ἕξ ἴσου μονισταί, καὶ οἱ δύο δὲ εὐρίσκονται ἠναγκασμένοι ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των, νὰ ἀποκρούσουν τὰς ἠθικὰς καὶ κανονιστικὰς κρίσεις. Ἡ θεωρία περὶ τῆς θείας ἐνυπαρξίας εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Σπινόζα ἐνέχει ἐν ἑαυτῇ καὶ τὴν ἐννοίαν ὅτι ὅλοι οἱ τρόποι εἶνε τέλειοι. Κατὰ συνέπειαν δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ βελτιωθῆ. Ἡ θεωρία ὅτι τὰ ἰδεώδη εἶνε μέτρα καὶ ὑποδείγματα διὰ νὰ διορθώσῃ κανεὶς τὸν ἑαυτόν του εἶνε ἰδέα

συγκεχιμένη. Ὅμοίως καὶ διὰ τὸν Πλάτωνα, τὸ νὰ εἶνε τι σημαίνει νὰ εἶνε τέλειον. Ὁ τελικὸς σκοπὸς ἔχει ἤδη ἐπιτευχθῆ· δὲν ὑπάρχει συνεπῶς τίποτε διὰ τὸ ὁποῖον νὰ κοπιᾶσῃ κανεὶς.

Δὲν νομίζομεν νὰ ὑπάρχη κἄν ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα δὲν εἶνε καθόλου σύμφωνα πρὸς τὴν σκέψιν τοῦ Πλάτωνος. Διὰ τὸν Πλάτωνα ἡ ἠθικὴ προᾶξις ἔχει σημασίαν. Μία ἐκ τῶν θεωριῶν ἡ ὁποία ἀναμφιβόλως καταλαμβάνει προέχουσαν θέσιν εἰς τοὺς διαλόγους του εἶνε ἡ περὶ τῆς βασικῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ τοῦ πραγματικοῦ καὶ τοῦ ἰδανικοῦ. Καμμία πραγματικὴ ἰσότης δὲν εἶνε ἀκριβῆς ἰσότης· κανεὶς ἐκ τῶν πραγματικῶν ἀνθρώπων δὲν εἶνε ἰδεώδης ἀνθρώπος. Ὁ κόσμος τῆς φύσεως ἀναποφεύκτως εἶνε ὑποδεέστερος τοῦ νοητοῦ κόσμου πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπει. Εἰς τὴν ἀνθρωπίνην πείραν ὑπάρχει πλήρης χωρισμὸς μεταξὺ τῆς πραγματικῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἐναρέτου ζωῆς. Τὴν ζωὴν δὲν πρέπει κανεὶς νὰ τὴν ἐπιζητῆ πάσει θυσίᾳ· ἡ ἐνάρετος ζωὴ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ θεωρηθῆ ὅτι περιορίζεται ἀπλῶς εἰς τὴν αὐτοσυντήρησιν· ἡ ἐνάρετος ζωὴ δυνατὸν νὰ συνεπάγεται διὰ τὸν ἀνθρώπον καὶ ἀγῶνα πρὸς τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἀκόμη καὶ τὴν θυσίαν τῆς ζωῆς αὐτοῦ (Γοργ: 513 D). Τὸ νὰ ζῆ κανεὶς καὶ τὸ νὰ εἶνε ἀγαθὸς δὲν εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πράγμα.

Ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τοῦ πραγματικοῦ γεγονότος εἶνε συμφυῆς εἰς τὴν κοσμολογικὴν κατάστασιν. Ἡ κίνησις καὶ ἡ μεταβολὴ εἰς τὴν φύσιν εἶνε μία ἐκδήλωσις τοῦ ἔρωτος· συνίστανται εἰς τὴν ἀπόκτησιν ἀξίας. Ἐὰν ὅμως ἡ ἀξία ἐπραγματοποιεῖτο πλήρως κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον δὲν θὶ ὑπῆρχε κίνησις καὶ ἀλλαγὴ. Ἡ ἐνέργεια ἐν τῇ φύσει εἶνε ἡ προσπάθεια τοῦ θνητοῦ νὰ ἀποκτήσῃ ἀθανασίαν· ἡ δὲ ὑπαρξις αὐτῆς τῆς προσπάθειας καὶ φιλοδοξίας προϋποθέτει τὴν ὑπαρξιν ἐνὸς χάσματος μεταξὺ τῶν δύο.

Ἡ σύγχυσις καὶ τὸ κακὸν ὑπάρχουν ἐν ἀφθονίᾳ. Εἰς τὸν κόσμον τοῦτον τὸ κακὸν ὑπερτερεῖ τοῦ ἀγαθοῦ, ὃ δὲ πόλεμος τῶν θεῶν ἐναντίον τοῦ κακοῦ εἶνε ἀτελεύτητος. «Εἶνε ἀδύνατον, ὦ Θεόδωρε, νὰ ἐκλείψῃ ποιὲ ἡ ἀδικία, διότι πάντοτε πρέπει νὰ ὑπάρχη κἄτι τι τὸ ὁποῖον νὰ ἀντιτίθεται εἰς τὸ Ἄγαθόν». Ὁ Πλάτων μάλιστα προχωρεῖ μέχρι τοῦ σημείου νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ὑπάρχει καὶ ὑπόδειγμα τοῦ κακοῦ. «Δύο παραδείγματα, ὦ φίλε, ἔχουν τεθῆ εἰς τὸν κόσμον, τὸ

θεῖον τὸ ὁποῖον εἶνε εὐδαιμονέστατον, καὶ τὸ ἄθεον, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀθλιώτατον» (Θεαίτ. 176 Α, Ε). Ἄς ἀναλύσωμεν τὴν φύσιν τοῦ κακοῦ. Εἶνε ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν τὸν κατώτερον βαθμὸν τελειότητος ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν στέρξιν τοῦ Ἀγαθοῦ ἀφ' ἑτέρου. Τὸ δεύτερον εἶνε κακόν, τὸ πρῶτον δὲν εἶνε. Πᾶν ὅ,τι δὲν εἶνε τελείως πραγματικὸν δὲν εἶνε κατ' ἀνάγκην καὶ κακόν. Ὁ ἔμπορος ὅταν ὑποτάσσεται εἰς τοὺς νόμους τοῦ φιλοσόφου, τὸ καθ' ἕκαστον ὡς ἐκδήλωσις τοῦ γενικοῦ, ἢ ἐπιθυμία ὅταν εὐρίσκειται ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ λογικοῦ—ὅλα αὐτὰ εἶνε ἀναγκαῖα στοιχεῖα τῆς τελειότητος, θεωρουμένης ὡς καθέτου πληρότητος. Τὸ πρόβλημά μας γεννᾶται ἐκ γεγονότων οἷα εἶνε π. χ. ἡ ὑπαρξίς τοῦ τυράννου εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ὁποίου τὸ πάθος κυριαρχεῖ τοῦ λογικοῦ, ἢ τοῦ Σοφιστοῦ ὃ ὁποῖος δὲν ἔχει ἀξίας ἢ ἔχει ψευδεῖς τοιαύτας, ἢ ἡ ὑπαρξίς τῆς «δόξης» ἢ ὁποία στερεῖται λογικῆς δικαιολογίας, ἢ τὰ καθ' ἕκαστον πράγματα ὡς παραφθορᾶς τῆς φύσεώς των, ἢ τέλος ἢ ὑπαρξίς τοῦ γεγονότος τῆς παραδικότητος ὡς ἐκ τῆς ὁποίας καὶ αὕτη ἀκόμη ἢ ἀρίστη τῶν πολιτειῶν εἶνε καταδικασμένη νὰ καιαστραφῇ.

Τὸ κακὸν δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τὰς ἑξῆς κλάσεις. α) Ὑπάρχει τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον συνίσταται εἰς τὴν ἀκαθοριστίαν, καὶ τὴν σύγχυσιν, εἰς τὴν ἀποτυχίαν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν σαφῆ διάρθρωσιν τοῦ Ἀγαθοῦ. Ἡ ἀποτυχία αὕτη δυνατὸν νὰ ὀφείλεται εἴτε εἰς τὸν ἀπλοῦν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τοῦ Ἀγαθοῦ (παρ. χάριν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ δημοκρατικοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς δόξης). Εἴτε εἰς τὴν παρακώλυσιν τοῦ Ἀγαθοῦ, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰς περιπτώσεις τοῦ τυράννου καὶ τοῦ Σοφιστοῦ. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἀντιστοιχοῦν εἰς τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι εἶδον τὸ φῶς ἀλλὰ προτιμοῦν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὸ σκότος τοῦ σπηλαίου, διότι τὸ φῶς τοὺς ζαλίζει. β) Κατόπιν ὑπάρχει τὸ κακὸν ἐν τῇ μορφῇ τοῦ περαστικοῦ, δηλαδὴ καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ὑπάρχει κακὸν κατὰ τὴν πρώτην σημασίαν, καὶ ἂν ἀκόμη τὸ Ἀγαθὸν πραγματοποιεῖται ἐπιτυχῶς εἰς τὸν κόσμον τοῦ χρόνου, πάλιν ἢ ἐνσωμάτωσις δὲν διαρκεῖ. Μὲ μίαν λέξιν, τὸ Ἀγαθὸν παρακωλύεται κατὰ δύο τρόπους: ἐν σχέσει πρὸς τὴν γένεσιν μιᾶς ἐνσωματώσεως τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπιβίωσιν αὐτῆς.

Τὸ κακὸν ὅμως, ὅπως τὸ βλέπομεν, εἶνε ἀποτέλεσμα, δὲν εἶνε

αίτια: δὲν ὑπάρχει μεταφυσική τις ἀρχὴ τοῦ κακοῦ. Τὸ ὑπάρχον κακὸν ὀφείλεται εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Δεχομένου, ἢ ἐκείνου τὸ ὁποῖον ὁ Πλάτων ἀποκαλεῖ τὸ «σωματοειδές» τῶν πραγμάτων (Πολ. 269 D). Ἐκείνου μέρους τῆς ἐν τῷ Τιμαίῳ συζητήσεως δὲν ὑποδεικνύεται ὅτι τὸ Δεχόμενον ἀνθίσταται κατ' ἀρχὴν εἰς τὸ Ἄγαθόν. Τὸ Δεχόμενον εἶνε δύστροπον, δυνατὸν ὅμως τὸ Ἄγαθόν νὰ τὸ παρασύρῃ διὰ τῆς πειθοῦς. Τὸ Δεχόμενον εἶνε ὁ παράγων τῆς ἀκαθοριστίας· ἀνθίσταται εἰς τὸ Ἄγαθόν ἐπειδὴ ἀνθίσταται εἰς πάντα καθωρισμένον χαρακτήρα, εἴτε πρόκειται περὶ τοῦ εἴδους τοῦ Ἄγαθοῦ, εἴτε περὶ τοῦ εἴδους τοῦ κακοῦ. Ἐν συνόψει, καίτοι ὑπάρχει πράγματι στέρησις τοῦ Ἄγαθοῦ, ἡ στέρησις αὕτη εἶνε συμπτωματικὴ ὀφειλομένη εἰς τὴν ἀπὸ μέρους τοῦ Δεχομένου διακήρυξιν τῆς ἐμμονῆς του εἰς τὴν θεμελιώδη του ἀκαθοριστίαν.¹⁾

Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἀρχὴ τοῦ κακοῦ· τὸ κακὸν ὑπάρχει ὡς συνέπεια — τουτέστιν ὡς συνέπεια τῆς ἀρνήσεως τοῦ Δεχομένου νὰ καθορισθῇ ἀπὸ ὅ,τιδήποτε, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Ἄγαθοῦ. Τὸ Δεχόμενον εἶνε οὐδέτερον· οὐχ ἦττον εἶνε διάφορον ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἄγαθοῦ, καὶ δυνατὸν νὰ τὸ παρακωλύσῃ. Ἀντιμετωπίζομεν τὸ γεγονός ὅτι τὸ Ἄγαθόν περιορίζεται ὑπὸ τοῦ Δεχομένου. «Τὸ ἀγαθὸν δὲν εἶνε ἡ αἰτία ὅλων τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μόνον ἐκείνων τὰ ὁποῖα εἶνε καλά». (Πολιτ. 379 B). Κατὰ ταῦτα τὸ Ἄγαθόν δὲν εἶνε ἡ μόνη πηγὴ τῶν ὄντων. Ὁ κόσμος εἶνε τὸ κοινὸν προῖόν τοῦ Ἄγαθοῦ καὶ τῆς Ἀναγκαιότητος, τῆς ἐλλόγου καὶ τῆς ἀ-λόγου ψυχῆς.

Ἐπὶ τὸ ὑπάρχει ἢ παροδικότης, ὑπάρχει ἢ ἀκαθοριστία, ὑπάρχει τὸ γυμνὸν γεγονός, ὑπάρχει τὸ κακὸν εἰς τὸν κόσμον τῆς δόξης, ὑπάρχει ὁ ἠθικὸς ἀγὼν. Τὸ πρόβλημά μας εἶνε τώρα νὰ συμβιβάσωμεν τὰ γεγονότα αὐτὰ μὲ τὴν ὄντολογικὴν ἀρχήν. Ἀντιμετωπίζομεν ἓνα παράδοξον. Ἡ ἀρετὴ εἶνε αὐτο-πραγμάτωσις καὶ ἡ ἀρετὴ εἶνε αὐτο-ταπείνωσις. Τὸ ἰδανικὸν εἶνε πραγματικόν· ἀλλ' ἔχομεν καὶ παραμόρ-

1) Ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὰ ἀνωτέρω δὲν πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς ἀρχὴ τοῦ κακοῦ ἡ ἀ-λογος ψυχὴ περὶ τῆς ὁποίας πραγματεύονται οἱ Νόμοι (897 D, 898 C) καὶ ἡ ὁποία ἐκεῖ περιγράφεται ὡς ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ εἰς τὸν κόσμον. Ὁ ἀ-λογικὸς οὗτος δαίμων εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ Δεχόμενον μὲ τὰς ἀτιθάσσους καὶ ὀρμητικὰς κινήσεις του.

φωσιν τοῦ ἰδανικοῦ. Τὸ Ἄγαθὸν εἶνε ἡ αἰτία ὄλων τῶν ὄντων καὶ ὁμως τὸ κακὸν εἶνε πραγματικόν.

Ἡ προφανὴς καὶ εὐκόλος ἀπάντησις θὰ ἦτο νὰ εἴπωμεν ὅτι διὰ τὸν Πλάτωνα τὸ κακόν, ἡ κίνησις καὶ ἡ στέρησις δὲν εἶνε πραγματικά. Ἡ ἀντίφασις ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ πρόβλημά μας εἶνε ἡ ἀσυμφωνία μεταξὺ τοῦ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ ἰδεώδους καὶ ὄχι ἡ μεταξὺ τοῦ πραγματικοῦ καὶ τοῦ ἰδεώδους. Καθ' ὃ μέτρον τὰ πράγματα ὑπολείπονται τοῦ ἀγαθοῦ, κατὰ τοσοῦτον στεροῦνται τοῦ εἶναι. Τὸ Δεχόμενον εἶνε ὁ παράγων τῆς φθορᾶς· αὐτὸ παρακωλύει τὰ πράγματα ἀπὸ τοῦ νὰ πραγματοποιήσουν ἀληθῆ πραγματικότητα. Ὁ ἠθικὸς ἀγὼν εἶνε ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ λογικοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀτάκτου ὀρμητικῆς κινήσεως ἡ ὁποία πηγάζει ἀπὸ τὸ Δεχόμενον. Μόνη ὁμως ἡ λογικὴ οὐσία τοῦ ἀνθρώπου εἶνε πραγματικὴ· τὸ Δεχόμενον εἶνε ὁ παράγων τοῦ μὴ-εἶναι. Ἡ σύγκρουσις εἶνε τοιαύτη μεταξὺ εἶναι καὶ μὴ-εἶναι· τὸ ἀγαθὸν συνεισφέρει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τὸ συστατικὸν στοιχεῖον τοῦ εἶναι καὶ οὕτω παραμένει ἀκλόνητον τὸ κῦρος καὶ ἡ ὀρθότης τῆς ὄντολογικῆς ἀρχῆς.

Ἡ λύσις αὕτη δὲν εἶνε ἰκανοποιητικὴ διότι γεννᾷ νέα προβλήματα. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ὁ ἠθικὸς ἀγὼν στρέφεται ἐναντίον τοῦ μὴ εἶναι, τότε θὰ εὐρεθῶμεν ἠναγκασμένοι νὰ εἴπωμεν ἐπίσης ὅτι καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ ἠθικὸς ἀγὼν εἶνε μὴ πραγματικός. Θὰ ἔχομεν λύσει οὕτω τὸ πρόβλημα τοῦ ἠθικοῦ ἀγῶνος ἀρνούμενοι τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ. Καὶ ὁμως ὁ Πλάτων ἀντιλαμβάνεται ζωηρότατα τὸ γεγονὸς τῆς ἠθικῆς ἀντιθέσεως. Ἡ ὄριζα τοῦ ζητήματος ἔγκειται εἰς τὴν κίνησιν τοῦ Δεχομένου. Τὸ Δεχόμενον ὅπως εἴπομεν εἶνε μὴ-εἶναι. Δύναται ὁμως νὰ ἐναντιωθῆ καὶ ἐναντιοῦται εἰς τὸ Ἄγαθόν. Τὸ Δεχόμενον ἔχει δύναμιν καὶ κατὰ τὸ μέτρον τοῦτο μεταλαμβάνει τοῦ ὄντος. Εἶνε ἓνα μὴ-ὄν τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ ἐνεργῆ ἐπὶ τοῦ ὄντος καὶ οὕτω εἶνε καὶ τοῦτο ὄν ὑπὸ γενικωτέραν σημασίαν τῆς λέξεως. Μὲ μίαν λέξιν, τὸ νὰ ἀναγάγωμεν τὸ κακὸν καὶ τὴν κίνησιν εἰς τὸ μὴ-εἶναι, δὲν λύει τὸ ζήτημα. Τὸ μὴ-ὄν εἶνε πραγματικὸς παράγων. Ὁ δεδομένος κόσμος μας ἀποτελεῖται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ εἶναι ὡς εἶναι (δηλαδὴ ὡς πληρότης καὶ μέτρον) καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ μὴ-εἶναι ὡς εἶναι. Ἐὰν πρόκειται νὰ ληφθῆ ὡς βᾶσις ἡ ὄντολογικὴ ἀρχή, εἶνε

ἀνάγκη νὰ ἀποδειχθῆ ὅτι τὸ Ἄγαθὸν εἶνε ἡ πηγὴ τοῦ ὄντος καὶ ὑπὸ τὰς δύο αὐτὰς ἐννοίας.

Πρὶν ἀποσαφηνίσωμεν τὴν στάσιν τοῦ Πλάτωνος εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Πλάτων δὲν εἶνε οὔτε ἐντελῶς συνεπὴς οὔτε καὶ σαφὴς εἰς τὴν λύσιν τὴν ὁποίαν προτείνει. Ἴσως καμμία φιλοσοφία δὲν θὰ εἶνε ποτὲ εἰς θέσιν νὰ πραγματευθῆ ἱκανοποιητικῶς τὸ πρόβλημα· καὶ διὰ τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν ὅτι αἱ λύσεις τὰς ὁποίας προτείνουμεν παρακατιόντες εἶνε ἐκτάκτως θεωρητικαὶ ὑπερβαίνουσαι κατὰ πολὺ πᾶν ὅ,τι ὁ Πλάτων διατύπωσε σαφῶς καὶ ῥητῶς. Διὰ νὰ ἀποδείξωμεν τὴν ἀποψίν μας θὰ εὐρύνουμεν τὸ πρόβλημά μας εἰς τρόπον ὥστε νὰ περιλάβῃ ἐντὸς αὐτοῦ καὶ τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως τοῦ νοητοῦ κόσμου πρὸς τὸ Ἄγαθόν.

Ἡ Πολιτεία (509 B) μᾶς λέγει ὅτι τὸ Ἄγαθὸν δὲν εἶνε ὄν καὶ ὅτι ὑπερέχει τοῦ ὄντος «πρεσβεΐα καὶ δυνάμει». Ἐνταῦθα ὁ Πλάτων ὁμιλεῖ περὶ τοῦ κόσμου τῶν οὐσιῶν εἰς τὸν ὁποῖον τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ ἰδέα τοῦ Ἄγαθοῦ. Πῶς πρέπει νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὸ λεγόμενον ὅτι τὸ Ἄγαθὸν εἶνε ἐπέκεινα τοῦ ὄντος; Ἡ σημασία του εἶνε σκοτεινὴ καὶ μόνον κατὰ συμπερασμὸν δυνάμεθα νὰ ἀποφανθῶμεν. Καθ' ἡμᾶς ὁ Πλάτων θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι κόσμος τῶν οὐσιῶν εἶνε ἀτελής—ὅτι δηλ. τὸ εἶναι εἶνε ὑποδεέστερον τῆς τελειότητος. Τίποτε ἐκ τῶν ὄντων, καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἀπολύτως πραγματικόν, δὲν εἶνε πλήρως ἄγαθόν. Τὸ εἶναι συνίσταται εἰς αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἔλλειψιν πληρότητος ἐν σχέσει πρὸς τὸν γνώμονα τῆς τελειότητος. Καὶ δυνάμει αὐτοῦ τοῦ γεγονότος τὸ Ἄγαθὸν εἶνε διάφορον ἀπὸ τὴν ὀργανωμένην πληρότητα τῆς οὐσίας. Ἡ προϋπόθεσις ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς τὴν βάσιν τοῦ συμπεράσματος τούτου εἶνε ἡ πρότασις ὅτι τὸ Ἄγαθὸν εἶνε ἡ πηγὴ τοῦ ὄντος. Μία αἰτία δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ταυρίζεται πρὸς τὸ ἀποτέλεσμά της. Ὁ ἥλιος ὁ ὀπτιος εἶνε ἡ αἰτία τῆς γενέσεως δὲν εἶνε καὶ ὁ ἴδιος γένεσις· καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ τὸ Ἄγαθὸν τὸ ὁποῖον εἶνε ἡ αἰτία τοῦ εἶναι καὶ τῆς οὐσίας τῶν πραγμάτων, δὲν εἶνε καὶ αὐτὸ τοῦτο μία οὐσία. Τὸ Ἄγαθὸν εἶνε πέραν τοῦ εἶναι διότι ἐκεῖνο εἶνε ἄνευ αἰτίας, ἐνῶ τὸ δεύτερον εἶνε παράγωγον. Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ ἄγαθοῦ καὶ τοῦ εἶναι εἶνε ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς

αἰτίας καὶ τοῦ ἀποτελέσματος. Κάθε δημιουργία εἶνε πτώσις. Ὁ κόσμος τῶν οὐσιῶν εἶνε μία ἀπόρροια τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ ἀποτελεῖ συνεπῶς ἐξασθένησιν αὐτοῦ. Ὁ χαρακτήρ τῆς ἀτελείας εἰς τὸν κόσμον τῶν οὐσιῶν γίνεται καταφανῆς εἰς τὴν ἀναλυτικὴν αὐτοῦ φύσιν.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν, τὸ εἶναι ἀποτελεῖ ἀφαίρεσιν ἀπὸ τοῦ Ἀγαθοῦ, μεταλαμβάνει τοῦ μὴ-ᾔντος. Τὸ Μὴ-εἶναι ἀποτελεῖ ἀναγκαῖον συστατικὸν στοιχεῖον εἰς οἵανδήποτε ἀπόρροϊαν ἀπὸ τοῦ Ἀγαθοῦ. Τὸ πρόβλημα τοῦ κακοῦ εἰς τὸν κόσμον τοῦ χρόνου, αἱ ἀπόψεις τῆς στέρσεως καὶ τῆς φθορᾶς εἰς τὸν κόσμον τῆς δόξης, δὲν εἶνε παρὰ εἰδικὰ καὶ περιπτώσεις τοῦ γενικωτέρου προβλήματος καθ' ὃ τὸ μὴ ᾔν εἶνε συστατικὸν στοιχεῖον τοῦ ᾔντος ὡς τοιούτου. Μόνον τὸ Ἀγαθὸν εἶνε τελευταία αἰτία· εἰς τὴν μεταφυσικὴν κατάστασιν τὸ εἶναι εἶνε παράγωγον καὶ κατὰ τὸ μέτρον τοῦτο εἶνε εἰς τὸ ἐξῆς ἐμπεποισμένον μὲ μὴ-εἶναι. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ὄρατοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ κόσμου εἶνε μόνον διαφορὰ κατὰ βαθμόν· καὶ οἱ δύο εἶνε παράγωγοι καὶ συνεπῶς καὶ οἱ δύο μεταλαμβάνουν τοῦ μὴ-ᾔντος. Τὸ Ἀγαθὸν εἶνε αἰτία παντὸς ὅ,τι εἶνε ὑποδεέστερον καὶ συνεπῶς διάφορον ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ οὕτω δημιουργεῖ τὸ μὴ-ᾔν.

Εἴχομεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὸ πρόβλημα περὶ τοῦ πῶς νὰ συμβιβάσωμεν τὸ Ἀγαθὸν μὲ τὴν ὑπαρξιν τῆς συγχύσεως καὶ τῆς παροδικότητος εἰς τὸν ὄρατὸν κόσμον καὶ μὲ τὴν τῆς ἀναλυτικότητος εἰς τὸν νοητὸν κόσμον. Ἐδείξομεν ὅτι τὸ μὴ-ᾔν προέρχεται ἐκ τοῦ Ἀγαθοῦ ὡς ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ δημιουργικοῦ τούτου χαρακτήρος. Διετηρήσαμεν οὕτω τὴν ἀκεραιότητα τῆς ὄντολογικῆς ἀρχῆς. Ἐπίσης ἐδείξαμεν ὅτι τὸ νὰ εἶνε τι δημιούργημα σημαίνει ὅτι μεταλαμβάνει τοῦ μὴ-ᾔντος δηλαδή ὅτι τὸ μὴ-ᾔν εἶνε οὐσιῶδες συστατικὸν στοιχεῖον τοῦ ᾔντος. Κατὰ ταῦτα δὲν ἠρνήθημεν τὴν πραγματικότητα εἰς τὴν σύγχυσιν, ἢ εἰς τὸ κακὸν ἢ εἰς τὴν ἀναλυτικότητα· ἀπεδώκαμεν εἰς αὐτὰ ἓνα μὴ-εἶναι τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ εἶναι. Τὸ Ἀγαθὸν ὅμως εἶνε ἐπίσης καὶ ἡ πηγὴ τῆς τάξεως, τοῦ μέτρου καὶ τῆς πληρότητος. Εἶνε λοιπὸν ἀνάγκη νὰ διατυπώσωμεν ἐκ νέου τὴν ὄντολογικὴν ἀρχὴν εἰς τρόπον ὅστε νὰ λέγη ὅτι τὸ Ἀγαθὸν εἶνε ἡ πηγὴ τόσο τοῦ εἶναι *simpliciter* ὅσον καὶ τοῦ εἶναι τοῦ πάσχοντος ἀπὸ μὴ-εἶναι.

Ἄς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ πρωταρχικὸν γεγονὸς τῆς σχέσεως μεταξὺ

τοῦ ἀποτελέσματος καὶ τῆς αἰτίας του. Τὸ δημιουργημα ἐνσωματώνει κατὰ τρόπον ἀνεπιτυχῆ τὸν δημιουργικὸν παράγοντα. Τὸ γεγονὸς τοῦτο σημαίνει δύο τινά: α) ὅτι τὸ πρῶτον μεταλαμβάνει τοῦ δευτέρου, β) ὅτι ἡ μέθεξις του εἶνε περιορισμένη. Τὸ Ἄγαθὸν ἐν μέρει μὲν ἐνυπάρχει εἰς τὸ εἶναι καὶ ἐν μέρει ὑπερβαίνει αὐτό. Οὕτω ἔχομεν τὸ παράδοξον ὅτι τὸ Ἄγαθὸν εἶνε παρὸν καὶ ὅτι τὸ Ἄγαθὸν εἶνε ἐς αἰεὶ ἀφθαστον. Τὸ παράδοξον τοῦτο, ἐὰν κατ' ἀρχὴν εἶνε παράδοξον, εὐρίσκεται διάχυτον εἰς ὅλην τὴν σκέψιν τοῦ Πλάτωνος καὶ ἐκδηλοῦται ἰδιαιτέρως εἰς τὴν θεωρίαν του περὶ τῆς ἱεραρχικῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ὑποδεέστερα—π. χ. τὰ καθ' ἕκαστον—ὑποδεικνύουν ἢ ἐννοοῦν τὰ ὑψηλότερα—παραδ. χάριν τὰ γενικά. Τὸ γενικὸν εἶνε παρὸν εἰς τὸ καθ' ἕκαστον καὶ ἐπέκεινα αὐτοῦ.

Ὡς ἐκ τῆς ὑπερβατικῆς αὐτοῦ φύσεως τὸ Ἄγαθὸν εἶνε διάφορον τοῦ ὄντος. Αἱ ἀξίαι εἶνε κἄτι διακεκριμένον ἀπὸ τὰ πράγματα· τὸ Ἄγαθὸν εἶνε ἀρχὴ πρὸς ἀσκησιν κριτικῆς ἐπὶ τοῦ σύμπαντος κόσμου τῶν ὄντων τόσον κατὰ τὴν ὑπαρξιν ὅσον καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν των. Εἰς τὴν φύσιν, τὸ Ἄγαθὸν εἶνε κἄτι τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκει κανεὶς ἀλλὰ ποτὲ δὲν τὸ φθάνει. Ἄφοῦ ὅμως εἶνε δυνατὸν νὰ τὸ ἐπιδιώξη κανεὶς ἔπεται ὅτι τὸ Ἄγαθὸν ἐνυπάρχει ἐν τῇ φύσει. Τὸ Ἄγαθὸν εἶνε τὸ κορύφωμα παντὸς τοῦ ὄντος, ἡ ἰδέα ἢ ὁποία εἶνε ἐπέκεινα ὅλων τῶν ἄλλων ἰδεῶν· εἶνε ὅμως ἐπίσης καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ καθορισμοῦ παντὸς τοῦ ὄντος. Ἡ ἐνυπαρξία τοῦ Ἄγαθοῦ ἔχει ὡς μεσάζον τὸ Κάλλος. Ὁ Πλάτων λέγει ὅτι τὸ Κάλλος εἶνε ἐξ ὅλων τῶν εἰδῶν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε εὐκρινέστατα καταφανές καὶ τὸ πλεόν ἀξιάγαπητον («ἐκφανέστατον καὶ ἐρασμιώτατον» Φαῖδρος 250 E). Τὸ Κάλλος εἶνε τὸ Ἄγαθὸν κατὰ τὴν ἀποψιν του ὡς καταληπτόν, ὡς τὰ πάντα διαχέον, καὶ ὡς δημιουργὸς τοῦ κόσμου τοῦ χρόνου. Δὲν πρέπει νὰ φανταζώμεθα τὸ Κάλλος ὡς μίαν ἀφηρημένην ἐννοίαν ἐκ τῆς ἐν γένει κλάσεως τῶν ἀφηρημένων ἐννοιῶν ὅπως λευκός, ἢ ἄνθρωπος, ἢ δικαιοσύνη· ἢ ὡς μίαν οὐσίαν τῆς ὁποίας μερικὰ πράγματα εἶνε δυνατὸν νὰ μετελαμβάνουν καὶ ἄλλα ὄχι. Τὸ Κάλλος εἶνε μᾶλλον μία κατηγορία· εἶνε χαρακτῆρς σύμπαντος τοῦ ὄντος. Εἰς τὸ πεδῖον τῆς φύσεως, ἡ ἐνυπαρξία τοῦ Ἄγαθοῦ ἐκδηλοῦται διὰ τοῦ ἔρωτος ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ ἐπιδιώξις τοῦ Κάλλους. Ὁ ἔρωτος εἶνε τὸ δέλεαρ τοῦ Ἄγαθοῦ τὸ

ὁποῖον φέρει τὴν ψυχὴν μέχρι τοῦ σημείου νὰ ὑπερβῇ τὴν μερικότητά της· εἶνε ἡ ἀνθρωπίνη φύσις κατὰ τὴν ἀτέλειάν της, κινουμένη πρὸς αὐτὸ—συμπλήρωσιν. Ἀναγιγνώσκομεν ὅτι τὸ Ἀγαθὸν εἶνε ἡ ὠραιότερα περιοχὴ τοῦ ὄντος· εἶνε ὠραῖον καὶ πᾶς τις τὸ θαυμάζει. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὸ Ἀγαθὸν δὲν εἶνε νόμος ὑπαγορεύων τὸ καθῆκον, ἀλλ' εἶνε ἰδανικὸν τὸ ὁποῖον ἀγαπῶμεν περιπαθῶς.

Τὸ ὄν εἶνε μόνον μία ἀπὸ τὰς ἀπορροίας τοῦ Ἀγαθοῦ. Τὸ Ἀγαθὸν εἶνε ἡ πηγὴ τῆς ἀξίας, τοῦ ὄντος, τοῦ μὴ ὄντος, τῆς ἀληθείας, τοῦ κάλλους, τῆς κινήσεως. Οὕτω τὸ Ἀγαθὸν καθιστᾷ ἑαυτὸ δῆλον κατὰ πολλὰς θεμελιώδεις διαστάσεις ἐκάστη ἐκ τῶν ὁποίων γεννᾷ τὸν ἴδιον ἑαυτῆς κόσμον καὶ τὴν ἰδίαν ἑαυτῆς ἱεραρχικὴν τάξιν. Αἱ διαστάσεις αὐταὶ εἶνε ἐνδιάμεσσαι, ὅπως εἶνε τὸ φῶς τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν δεσμὸν μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ κόσμου. Ἐκάστη ἐξ αὐτῶν εἶνε χωριστὴ ἀπὸ τὴν ἄλλην καὶ ὅλοι εἶνε διάφοροι ἀπὸ τὸ Ἀγαθόν. Οἱ διάφοροι κόσμοι τοὺς ὁποίους γεννᾷ τὸ Ἀγαθὸν εἰς τὰς διαστάσεις αὐτὰς εἶνε ὅλοι ἰσόμορφοι. Ὅποίαν δὲ σχέσιν ἔχει τὸ Ἀγαθὸν πρὸς τὰς ἀπορροίας του αὐτὰς, τὴν αὐτὴν σχέσιν ἔχουν καὶ αὐταὶ πρὸς τὰς ὑποδεεστέρας αὐτῶν ἐκδηλώσεις οἷον πράγματα, μορφάς, κινήσεις, ἀληθείας, ἀρετάς. Εἰς τὴν κορυφὴν ἵσταται τὸ Ἀγαθόν· κατόπιν ἔρχονται οἱ μεταφυσικοὶ παράγοντες· μετὰ τούτους τὰ αἰώνια δημιουργήματα ὁποῖα εἶνε αἱ ἰδέαι καὶ αἱ ἀθάνατοι ψυχαί· καὶ τέλος τὰ ἐφήμερα πλάσματα—δηλ. αἱ θνηταὶ ψυχαὶ καὶ τὰ φυσικὰ σώματα.

Ἡ θεὰ τοῦ Ἀγαθοῦ.

Ὅλοι μας ἐπιθυμοῦμεν τὸ Ἀγαθόν, πολλάκις ὅμως δὲν κατορθώνομεν νὰ τὸ ἐπιτύχωμεν ἐξ ἀγνοίας. Πράττομεν τὸ κακὸν διότι κατὰ λάθος τὸ θεωροῦμεν ὡς τὸ Ἀγαθόν. Ἡ ἔμφυτος ἀγάπη πρὸς τὸ Ἀγαθὸν δὲν συνοδεύεται ἀπὸ ἴσην σαφῆ γνῶσιν τοῦ Ἀγαθοῦ. Μία ἐπιπολαία ἀνάγνωσις τοῦ Πλάτωνος δυνατὸν νὰ κάμῃ τινὰ νὰ πιστεύσῃ ὅτι κατ' αὐτὸν ἐνῶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ Ἀγαθὸν εἶνε ἔμφυτος, ἡ γνῶσις αὐτοῦ δὲν εἶνε. Κανεὶς δὲν πράττει τὸ κακὸν ἐκουσίως· δηλαδὴ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Ἀγαθοῦ εἶνε πάντοτε παροῦσα ἐνῶ ἡ γνῶσις αὐτοῦ δυνατὸν νὰ ἔλλείπῃ.